ԱՒԵՏԱՒԲԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

6 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1915

ՀԱՏՈՐ ԿԸ. ԹԻՒ 6

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՆԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԾԱԽՔԸ

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԸ ԱՐԵՒԵԼՔԷՆ ԳԵՐԱԶԱ՞ՆՑ Է

ԼԱՒ ՔԱՐՈԶՆԵՐ

ԱՂՕԹՔ

ՅԱՌԱՋ, ԵՐՋԱՆԿՈՒԹԻՒՆ,

ԱՆՁՆԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԿՆԱԲԱՆԱԿԱՆ
ՍԱՄՈՒԷԼ, ՅԱՂԹԱԿԱՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴ

ԴԵՌԱՀԱՍՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ
ԱՌԻՒԹԻՒՆ ԲԵՐՆԷՆ

ՆՈՒԻՐՄԱՆ ՏՈՂԵՐ (ՈՏԱՆԱՒՈՐ)
ԹՕՍՆԱԿ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆԸ
ՕԳՏԱԿա՞Ր ԵՂԱԾ Է ԹԷ ՎՆԱՍԱԿԱՐ
ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ
ԵՂԻԱ Ս. ՊԻՀԻՍՆԷԼԵԱՆ

ՔՐԻՍՏՈՍ ՈՒ ՆԱԲՈԼԷՈՆ
ՄԵԼԱՆԻԱ ՈՐԲԵՐԵԱՆ

ԶԱՆԳԱԿԸ
ՍՏՈՒԵՐ

ԸՆԴՓՈՎԵԱՆՆԵՐ
Մ. ՍԷՐԱՑՏԱՐԵԱՆ

ՊԱՏԵՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Խ. ԼԵՒՈՆԵԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԶՄԻՒՌՆԻԱՅԷ
Ա. Կ. ԿԻԼԻՊԷՆԿԵԱՆ

ԼՈՒՐԵՐ

Հրատարակիչ Յ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

ՊԱՏԳՊԸԼ. ՀԱՅՈՒՍ, Կ. ՊՈԼԻՍ

اوه‌داپر هفته‌لق غزته — درسعادته بابیل هاوسده — مدیر مسؤلی صموئیول ق. هاروتیونیان

ԱՒԵՏԱԲԵՐ ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ
ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ, ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԽՄԲԱԳԻՐՆԵՐ : — Վեր. Յ. Ա. Ճէճիզեան. Վեր. Ա. Պ. Շմաւոնեան, աշխատակցութեամբ Հայ եւ Օտարազգի ծանօթ գրողներու:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ.—Թուրքիոյ համար 50 դահեկան, Ամերիկայի համար 2.50 տոլար, Անգլիոյ համար 10 շիլին, ուրիշ երկիրներու համար 12.50 ֆրանք: Ձեռքէ կը ծախուի հատը 50 փարայէ:

ԱՒԵՏԱԲԵՐ ՄԱՆԿԱՆՑ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԴԵՌԱՏԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ. — Թուրքիոյ համար 8 դահեկան, Արտասահմանի համար 10 դահեկան:

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ վերաբերեալ ամէն գրութիւն պէտք է ուղղուի Վեր. Յ. Ա. Ճէճիզեան ի հասցէին, Պայպըը-Հասս, Կ. Պոլիս։

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ, ԾԱՆՈՒՑՄԱՆ և Թերթին ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ վերաբերեալ ամէն իմդրի համար պէտք է դիմել Թերթին Հրատարակիչ Յ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ ի, Պայպըը-Հասս, Կոստանդնուպոլիս։

AVEDAPER AN ARMENIAN WEEKLY REVIEW

EDITORS. — Rev. H. A. Djedjizian, Rev. A. B. Schmavonian.

ANNUAL SUBSCRIPTION : Turkey Ptrs. 50: U.S. America $ 2.50: England 10 Shillings: Other countries Frcs. 12 50: — Single copies 50 Paras

AVEDAPER FOR CHILDREN, AN ARMENIAN ILLUSTRATED MONTHLY FOR BOYS AND GIRLS

ANNUAL SUBSCRIPTION : Turkey Ptrs. 8: Abroad Ptrs. 10: — $ 0.45: — Frcs. 2.20.

For Subscriptions, Advertisements etc. apply to the **Publisher H. MATTEOSIAN, Bible House, Constantinople**

1915 ՏԱՐՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԴԱՍԱԳԻՐՔ

1915 *տարուան կիրակնօրեայ դասաղիրքին Բ. Եռամսեայ հատորն ալ հրատարակուած է։*

Եռամսեայ հատորները պիտի ղրկուին միայն անոնց որոնք կ'ապապրեն և դրամը կանխիկ կը ղրկեն, կամ ժամանակին հրահանգ կուտան Մր. Փիթի որ փոխարժէքը իրենց հաշուոյն անցուի։

Ապապրանքները կանուխ հասնելու են որպէս զի դիրքերը ժամանակին ղրկուին։

Իւրաքանչիւր եռամսեայ հատորին գինն է 50 փարա (փոստի ծախքով)։ Երբ մի անգամէն 15էն 30 հատորներ մէկ հասցէի ուղղուին, 10 առ հարիւր զեղչ պիտի ըլլայ, 31էն աւելիին համար 20 % զեղչ պիտի ըլլայ։

Յանձնարարութիւնք պէտք է ղրկուին առ Յ. Մատթէոսեան Պայպըը Հասս, Կ. Պոլիս։

1915Ի ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԴԱՍԵՐՈՒՆ ՈՍԿԵՂԷՆ ՀԱՄԱՐՆԵՐՈՒՆ

Գարաերը պիտի ղրկուին ուղղներուն։ 52 քարտ պարունակող մէկ տրցակը 20 փարա է, 10 տրցակը 3 դահեկան, կամ 100 տրցակը 25 դահեկան։

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՄՈՒՆՔ

ԿԻՐԱԿԻ, Փետր. 7

ԲԵՐԱ. — Այնալը Զէշմէ. Սբ. Երրորդութիւն եկեղեցի. ժամ 10 (Ը. Ե.). Վեր. Ա. Պ. Շմաւոնեան:

ԿԷՏԻԿ ՓԱՇԱ. — Ամերիկեան վարժարան. Լանկայի եկեղեցի. ժամ 10 (Ը. Ե.). Վեր. Յ. Ա. Ճէճիզեան:

ՊԱՅՊՈՒՐԼՈՒ ՀԱՒԱՍ. — Ֆինճանճըլար եռգուշու. Էմմանուէլ եկեղեցի. ժամ 10.30 (Ը. Ե.). Վեր. Յ. Գ. Գրիգորեան:

ՍԿԻՒՏԱՐ. — Ամերիկեան Գոլէճին մատուռը. ժամ 10 (Ը. Ե.). Վեր. Տր. Ֆ. Ու. Մահալըմ:

ԹԱՍԳԻՒՂ. — ժամ 1.30 (Ը. Ե.). Պատ. Բ. Պեսրոսեան:

ՊՕՅԱՃԸՂ ԳԻՒՂ. — Դարբիէլեան ընակարան. ժամ 2.30 (Ը. Ե.). Պատ. Կ. Յ. Քերոբեան:

Ե. Ֆ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԴՈՒՄ ԴԱՓՈՒ. — Միշըն Հասս. ժամը 3.45ին (Ը.Ե.) Աղօթքի ժողով։

ԱՒԵՏԱԲԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ, ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԿԸ. — Կ. ՊՕԼԻՍ, ՓԵՏՐՈՒԱՐ 6, 1915 — ԹԻՒ 6

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՆԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Սեուենդի մասնակարարութիւն

Պէտք է ըսել ի պատիւ Գերմանի կառավարութեան թէ բաւականաչափ պաշար գտնելու դժուարութեան ներքեւ ընկճուած եւ անճարկած չերեւիր։ Պերլինի մէջ վերջերս տրուած որոշման մը համեմատ կառավարութիւնը թոյլ պիտի չտայ որ ուտեստի պաշարներ ամբարուած մնան անհատներու քով, որոնք կրնան անխիղճ չահագէտներ ըլլալ եւ օգտուիլ ժողովուրդին դժբաղդութենէն։ Նոր կարգադրութեան համեմատ կառավարութիւնը ինք պիտի գրաւէ ուտեստի բոլոր տրամադրելի պաշարը եւ այնպէս կատարէ բաշխումը որ ժողովուրդին բոլոր դասակարգերը եւ ամէն անհատ իրեն ինկած արդար բաժինը ընդունի։ Կրնանք վստահ ըլլալ թէ Պերլինի կառավարութիւնը մեծ ճարպարութեամբ պիտի կատարէ այս գործը, պիտի խնայէ ցորենի իւրաքանչիւր հատիկը եւ ամէն ջանք եւ միջոց պիտի գործածէ կարելի եղածին չափ յետաձգելու այն օրը երբ ուտեստի խնդիրը պիտի ազդէ հաշտութեան պայմաններուն վրայ։

Պարէնի այս խնդիրը կու գայ անգամ մը եւս չեչտել այն ճշմարտութիւնը թէ, արդի բարդ ընկերութեան մէջ, ապրելու համար իւրաքանչիւր ազգ պէտք ունի ուրիշ ազգերու օժանդակութեան։ Ոչ մէկ երկիր կրնայ իր սեփական միջոցներովը իրեն համար հայթայթել այն բոլոր բաները որոնք անհրաժեշտ են, կամ անհրաժեշտ կը թուին, կեանքի համար։ Քսաներորդ դարուն մէջ Անգլիա չկրնար ըսել Ռուսիոյ, կամ Գերմանիա Հնդստանի, թէ ես քեզի պէտք չունիմ։ Պրազիլիայի մշակներ, Անգլիացի նաւաստիներ, Բիւրա բեռնակիրներ, Ճոյն նպաստավաճառներ իրենց աշակերտներով և Հայ սիկին մը ձեռք ձեռքի տուած կ'աշխատին որպէս զի գաւաթ մը սուրճ հրամցնեն քեզի առաւօտէ առաւօտ նախաճաշիդ համար։ Իսկ եթէ սուրճդ չաքարով ու կաթով առնել սովոր ես, Հունգարիա, Աւստրիա եւ Իտալիա եւս իրենց գաւակները գործի կը մղեն քեզի ծառայելու համար։ Այն մարդը, որ չերթա մը հացի համար հարիւր դուռ բաղխել ստիպուած է, չկրնար չատ հպարտ եւ ինքնահաւան ըլլալ։ Ազգերու համերաշխութիւնը, ոչ միայն գեղեցիկ գաղափարականի մը, այլ նաեւ հացի եւ ապրուստի պահանջը դառնալ սկսած է։ Եթէ հայցագործը եւ ջուլհակը չուտով չհամաձայնին, մին մերկ պիտի մնայ եւ միւսը անօթի։ Ռուսիոյ երկրագործը եւ Բրուսիոյ գործաւորը չեն կրնար իրարու թշնամի ըլլալ երկար ժամանակ։ Եթէ մարդիկ պատերազմներ մղած են հացի համար, օր մը անշուշտ պիտի տեսնուին հաշտութիւն կընս-

քել՝ զարձեալ հացի համար։ Թերեւս ըսողներ ըլլան թէ հացի նկատումը բարձր եւ ազնիւ նկատում մը չէ։ Անօթի մնացողներ ալ անշուշտ տարբեր կը մտածեն։ Իսկ մենք խաղաղութեան եւ սիրոյ կը փափաքինք, ինչպէս կը փափաքինք ջուրի եւ հացի։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԾԱԽՔԸ

Ցամաքային Եւրոպայի մէջ

Ֆրանսայի պատերազմական նոր փոխառութիւնը 1,400,000,000 ֆրանք է, կ'ըսուի։ Դեկ.ի վերջը արդէն իսկ ստորագրուած էր կէսը եւ ամէն նշան կար թէ մրւս կէսն ալ ստորագրուէր։ Առաջ զատ Երեսփ. ժողովը Դեկ.ի վերջին չաթիւան մէջ 300 միլիոն ֆրանք քուէարկեց թէնամիէն գրաւեալ շրջանակներուն ի նպաստ, այդ գումարը իբրեւ «կանխավճար մը նկատելով յետոյ գանձելի պատերազմական տուգանքին։» Կը հաղորդուի նաեւ թէ Ֆրանսական կառավարութիւնը արդէն 4,000 միլիոն ֆրանք փոխ առած է Ֆրանսայի Դրամատունէն։

Աւստրիա երկու փոխառութիւն հանեց հրապարակ։ Առաջինը 500 միլիոնի գանձատոմս էր, իսկ երկրորդը անսահման, եւ ցարդ 1,000 միլիոնն ստորագրուած է։

Գերմանիոյ 6,250 մլիոն ֆրանքի պատերազմական առաջին փոխառութեան 5,625 միլիոնը արդէն իսկ վճարուած էր Դեկ.ի վերջը։ Գերման խորհրդարանը նոյնքան փոխառութիւն մը եւս արտօնեց։ Ամէն զատ կառավարութիւնը 3,750 միլիոն ֆրանք փոխ առած է, կ'ըսուի, Բայխսպանքէն։ Կայ նաեւ համբաւաւոր Սիանտաւի պատերազմական մնատուկը, որ փոխառութեան համար տրամադրելի է եւ կը ներկայացնէ Ֆրանսայի, 871ի պատերազմական տուգանքը, 2,000 միլիոն ֆրանք։ Այսպէս Գերմանիոյ պատերազմական դրամագլխին իրական համադումարը կ'ըլլայ չուրջ 14,125 միլիոն ֆրանք։

Ցամաքային Եւրոպայի պատերազմական առօրեայ ծախուց մասին Զուիցերիոյ Պանքֆէրայնը կը հաշուէ թէ Գերմանիա եւ Ռուսիա օրը իրր 75ական միլիոն ֆրանք կը ծախսեն, իսկ Ֆրանսա եւ Աւստրիա իրր 50ական միլիոն։

Ամէն զատ հաշուի առնել պէտք է նաեւ Պելճիոյ, Սերպիոյ, Մոնթենեկրօի եւ Թուրքիոյ պատերազմական ծախքերն ու Իտալիոյ, Րումանիոյ, Հոլանտայի, Զուիցերիոյ եւ Սքանտինաւիոյ նման չէզոք երկիրներու զօրաշարժի ծախքերը։

Անգղիոյ մէջ

Դարձեալ ըստ Զուիցերիոյ Պանքֆէրայնին, օրական սակաւագոյն ծախքը պէտք պատերազմիկներէն Անգղիոյ կ'իյնայ, եւ իրր 25 միլիոն ֆրանք կը հաշուուի։ Այս աւելի զարմանալի է նկատելով յաջողութիւնը, զոր Անգղիա ունի անօրինակ կերպով պատկառելի պատերազմական փոխառութիւն մը հրապարակ հանելու մասին։ Անցեալ Օգոստոսի կառավարութիւնը 100 միլիոն Անգղ. ոսկի փոխ առաւ, բայց պատերազմական նոր փոխառութիւնն է ոչ նուազ քան 350 միլիոն Անգղ. ոսկի, որով համագումարը կը բարձրանայ 11,250 միլիոն ֆրանքի, որ արդէն իսկ աւանդապատիկ ստորագրուած է։

Այս աւելի ուշադրաւ կը դառնայ, երբ յիշուի թէ վճարումներու յետաձգման պայմանաժամը նոր լրացաւ, սակրանը գնւ փակ է, եւ կամուտի տուրքը գալ տարի պիտի կրկնապատկուի եւ այս տարի իսկ մէկ երրորդ աւելի պիտի ըլլայ եւ թէ վերջապէս զարեջրի և թէյի մաքսերը չատ պիտի աւելնան։ Կ'ըսուի թէ Անգղիոյ Ելեւմտական նախարարը Բրիտանիոյ հասոյթները ներկայացնելու պահուն ըսած է թէ Ամերիկացիները 25,000 միլիոն ֆրանք պարտական են Բրիտանիոյ, հասկցնելով անշուշտ այն գումարը որով Ամերիկեան արժեթուղթ գնուած է։ Սակայն պահանջ մը չնչանակեր այս։ Ամերիկա պարտաւոր չէ իր արժեթղթերը վաճառնել եւ Ամերիկեան պարտաթղթերը այլազան տեւողութեամբ պայմանաժամ ունին։

Առթիւ

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԸ ԱՐԵՒԵԼՔԷՆ ԳԵՐԱԶԱՆՑ Է

Եւրոպացիներն յաճախ իրենց գերազանց դիրք մը վերագրած են Ասիոյ ժողովուրդներուն հանդէպ։ Սա հնութագրութեամբ չարժած են թէ սոյն երկու ցամաքներու ժողովուրդներուն միջեւ ընդհանին տարբերութիւն մը կայ, որու իմաստ Եւրոպացին միշտ վարիչի դիրք գրաւելու է։

Այլեւս ժամանակ է որ այս գաղափարին գլխովին անհիմն հանդամանքը հասկցուի որոշ կերպով։

Հարկաւ տարբերութիւններ կան զանազան ցամաքներու բնակիչներուն միջեւ, տարբերութիւններ՝ որ հազարաւոր տարիներէ ի վեր գործող կլիմայական եւ պատմական ոյժերու արդիւնք են։ Աչխարհս տաղակալի պիտի ըլլար արդարեւ, եթէ ամէն տեղի բնակիչներ ճիչտ նման ըլլային։ Սակայն Եւրոպացիներու եւ Ասիացիներու տարբերութիւնները կերագասութեան եւ տոհմագասութեան կռուանի վրայ հիմնուելու չեն։

Միակ ուղիղ կիրքը փոխադարձ համակրանքի եւ օգնականութեան դիրքն է։ Երբ ամէն ազգեր այս ճչմարտութիւնը տորվին, անոնց իւրաքանչիւրը պիտի փութայ իր լաւագոյն նպաստը բերել ամբողջ մարդկութիւնը ճոխացնելու համար։

Այս ապացուցուած է կրկին կրկին այնպիսի անհատներով որ Եւրոպա կամ Ամերիկա գացած են դաստիարակուելու համար։ Անոնք նչանաւոր ընդունակութիւն ցուցած են իւրացնելու ի'նչ լաւագոյն բան որ կը մատուցանէ արեւմտեան մչակոյթը գիտութեան, գեղարուեստի, գրականութեան կամ գործնական ասպարէզներու մէջ։ Այս իրողութեան ամենափայլուն օրինակներէն ոմանք Հայեր եղած են։ Այդ անհատները ցոյց կու տան թէ, երբ արեւմուտքի մէջ հայթայթուածներուն հաւասար պատեհութիւններ կ'ընձեռուին արեւելքի մէջ, իսկոյն արեւելքի ժողովուրդը ամենագործնական կերպով կ'ապացուցնէ թէ գուտ բնական կարողութեան կողմէ մտքիւ չափ եա չնչար երկրագնդիս վրայ բնակող ուրիշ ոեւէ ժողովուրդէ։

Մենք հարցը չատ համեստ կերպով ներկայացուինք։ Կարելի էր հաւասարութենէ աւելի իսկ պահանջել, բայց հարցին այդ կողմին մասին լաւագոյն է մանաւանդ գործով քան բառով խօսիլ։ Եթէ արեւելեան կեանքի եւ նկարագրի ոլին պահուի, եւ աչխատելու ենք որ պահուի, Ասիոյ բնդհուպ ներկայանալի նոր պատեհութիւններուն արտադրութիւնը այնպիսի խորութիւն ու ազնուութիւն մը պիտի ունենայ որ ի գուր պիտի ըլլայ անոր համանմանը փնտռել արեւմտեան կեանքի ամենաբարձր արտայայտութիւններուն մէջ։

Միեւնոյն ժամանակ քանի մը կէտերու մասնաւոր ուչադրութիւն ընելու են ամէն անոնք որ կը փափաքին արեւելքի պատիւը պահպանել ու անոր չահերը պաչտպանել բոլոր մարդկութեան համար։

Առանց մին է պզտիկ բաներու կարեւորութիւնը գնահատել աչխատիլ։ Ըսուած է թէ կատարելութիւնը չնչին բաներով կը կազմուի, բայց կատարելութիւնն ինքնին չնչին չէ։ Գործի մէջ կատարեալ, խարհրդի եւ խօսքի մէջ ճչգրիտ եւ խոստումներու մէջ ճչտապահ ըլլալ ու ամէն քանի մէջ եւ մանաւանդ քաներու նուրբ մանրամասնութիւններուն մէջ ճչմարտութեան բացարձակ անհրաժեչտութիւնն հասկնալ՝ յաջողութեան գաղտնիքներ են որ պարզապէս երկրորդ բնութիւն դառնալու են ամէն անոնց որ կ'ուզեն միչտ օգտակար ըլլալ աչխարհի։

Ուրիչ կէտ մ'է հասարակաց բարւոյն համար ուրիչներու հետ հաւատարմօրէն գործելու ունակութիւնը մչակել։ Անձնական նախապատուութիւններ եւ տեսչեր բարձր նկատումներու քով երկրորդական ըլլալու են։ Կազմակերպութիւններ, համայնքներ, ազգեր նոյն ալնուացուցիչ նպատակներով տոգորուելու են, եւ պրաով աչխատակցելու են անոնց իրագործման համար։ Ուր ամէն ոք ինքզինք կը մտածէ եւ կ'որոչէ որ իր մասնաւոր տեսութիւնները ընդունուին, ապա թէ ոչ՝ «չխաղար,» յառաջդիմութիւն, ճչմարիտ յաջողութիւն, կարելի չէ։

Գերազանցելու համար անհրաժեչտ է նաեւ ամէն նեղ նախապաչարումներու եւ կասկածներու յաղթել եւ անկեղծ ըլլալով ուրիչ մարդոց բարի կողմերը տեսնելու ունակութիւնը մչակել։

Այս եւ նման կէտերու ուչադիր ըլլալով չատ կը գիւրացնենք լաւագոյն հասկցողութիւն մը յառաջ բերել արեւելքի եւ արեւմուտքի միջեւ, նաեւ աւելի պայծառօրէն արտայայտել արեւելեան կեանքի բարի յատկութիւնները։

Շատ բաղձալի է որ արեւմտեան երկիրներու մէջ գտնուող արեւելցիներ եւ արեւելեան երկիրներու մէջ գտնուող արեւմուտցիներ, ինչպէս միսիոնարներ, վաճառականներ, կառավարական պաչտօնեաներ եւ ուրիչներ, աչխատին զգալ եւ մարմնացնել այս ճչմարտութիւնը զոր համառօտիւ ի վեր հանել ջանացինք, թէ արեւմուտքը ընդունին կերազանցութիւն մը

չունի արեւելքի վրայ, այլ թէ արեւելք եւ արեւմուտք իրարու առաւելութիւնները գնահատելու եւ խելամտօրէն գործակցելու են մարդկային ամբողջ ազգին բարձրացման համար։

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԱԶԴ

Կը խնդրուի որ մեր այն բաժանորդները, որոնց «Աւետաբեր»ի այս տարուան թիւերուն առաքման մասին դեռ մեզի իմաց տուած չեն իրենց փափաքը, հաճին իմաց տալ կարելի եղածին չափ շուտով։ Մենք մեր կողմանէ նկատի առնելով թղթատարական յապաղումները, մասնաւորապէս արտասահմանի համար, եւ ի յարգանս շաբերուն տարիներէ ի վեր «Աւետաբեր»ի բաժանորդ եղած ըլլալուն, ներկայ 1915 տարւոյ առաջին թիւերը կը ղրկենք յուսալով ի մօտոյ պատասխան ընդունիլ։ Իսկ երբ անպատասխանի մնանք, լուռ թիւերը մերժուած պիտի նկատենք, եւ պիտի դադրեցնենք թերթին առաքումը։

Թերթը պիտի տպենք նիւթ մեր արդի բաժանորդներուն բաւելու չափ, եւ ուստի ուշ բաժանորդագրուողներ պիտի չկրնան ստանալ արդէն հրատարակուած թիւերը։

ԼԱՒ ՔԱՐՈԶՆԵՐ

Ջինու եւ ուրիշ թէյամշակ երկիրներու մէջ կարգ մը մարդիկ կան որ թէյաճաշակ կը կոչուին։ Առանց պաչատնն է անկատաններէ բերուած թէյի տերեւները ճաշակել եւ անոնց որակն ու արժէքը որոշել։ Կ'ըսուի թէ անոնք այնքան մանրագէտ կ'ըլլան որ կրնան զարմանալի արագութեամբ ու ճշտութեամբ գնահատել ներկայացուած թէյի նմոյշները։ Այս կերպով կ'ստուգուին թէյի գանազան յատկութիւնները եւ քանի այնմ կ'որոշուին անոնց գիները։

Կարգ մը երկիրներու մէջ, մանաւանդ ի Սկովտիա, այրեր ու կիներ կան եկեղեցիներուն մէջ որ «քարոզաճաշակ» կը կոչուին։ Այս անունը թելադրուած է Ջինու մէջ թէյ ճաշակողներու տրուած անունէն։ Քարոզաճաշակները քարոզի մը որակն ու արժէքը ճշտելու մէջ ճարտար են։ Այս գործը իրենց մասնագիտութիւնն է։ Առանց վարանման, ի՛նչ քարոզ որ լսեն՝ կը դասաւորեն գայն իր յատուկ կարգին մէջ, ի՛նչ ալ ըլլայ այդ, եւ կրնան առանց անհրաժեշտ ապացոյցներով ու բացատրութիւններով ցոյց տալ թէ ի՛նչ են անոր զօրաւոր կէտերը եւ մանաւանդ թէ ի՛նչ են անոր տկար կէտերը։ Կը դասաւորեն ոչ միայն քարոզները, այլ նաեւ քարոզիչները։

Քարոզաճաշակին արուեստը, երբ ուղիղ ոգիով գործադրուի, ոեւէ եկեղեցւոյ պաշտօնէութեան սատար մը կ'ըլլայ։ Ինքզինք բանտաւոր կրնայ համարիլ այն քարոզիչը, որ չարեխիղճաբար իր քարոզները պատրաստելու եւ խօսելու պահուն գիտէ թէ իր ունկնդիրներուն մէջ գէթ քանի մը հոգի ունի, որոնք գործնական փորձագէտներ են իր գործին ընթերցումներու մասին, եւ թէ անոնց վճիռները, որքան ալ խորաթափանց ըլլան, միշտ արդարամիտ են։ Ինչպէս անկարեկիր ու քանդիչ քննադատութիւն մը կայ որ իրական վնաս կու տայ, եւ մանաւանդ անոնց որ ի գործ կը դնեն զայն։ Քարոզներու քննադատութիւնը Սբ. Գրոց քննադատութեան նման նուրբ արուեստ է, որու հիմնական ու բացարձակապէս էական պայմաններէն մին է իրական համակրութիւն հանդէպ այն նպատակին զոր աչքի առջեւ ունեցած է քարոզիչը կամ գիրքը։ Բայց խիստ քննադատութիւնն անգամ լաւագոյն է քան ծայրագոյն անտարբերութիւնը, որով չատեր կ'ունկընդրին կենաց խօսքին։ Քարոզաճաշակին արուեստը դիւրաւ ձեռք չբերուիր։

Երկու սկզբունք պէտք է միշտ մտքի առջեւ ունենալ քարոզ դատելու կամ գնահատելու պահուն։ Առաջինն է թէ քարոզը ատենաբանութիւն մը չէ, որով քարոզիչն իր պերճախօսութեան տաղանդը ցուցադրէ եւ իր ունկընդիրները զուարճացնէ։ Ոչ ալ դասախօսութիւն է մանաւոր ճշմարտութիւն մը բացատրելու սահմանուած։ Ճշմարիտ քարոզը միշտ գործի հրաւէր է ունկնդիրներուն ուղղուած։ Այդ հրաւէրը պարզ ու որոշ ըլլալու է, որպէս զի ամէն լսող քարոզչէն հետք գիտնայ թէ ճիշտ ի՛նչ ընել հրաւիրուեցաւ ինք։ Այս է քարոզը ուղերձի միւս ձեւ երէն զանազանող յատկանիշը։ Այս է փորձաքարը, որով քարոզիչ եւ ունկնդիր փորձելու են ամէն ինչ որ քարոզ կը կոչուի, բայց քարոզ չէ միշտ։

Երկրորդ սկզբունքը առաջինէն կը բխի եւ սա է։ Քարոզի մը յաջողութիւնը կրնայ դատուիլ միմիայն այն ազդեցութեամբ զոր իսկապէս յառաջ կը բերէ ունկնդրողներուն կեանքին մէջ։ Քարոզչին ձեռքը սեղմելով «Ազէկ քարոզ էր, շատ սիրեցինք» ըսելը կրնայ հաճելի տպա-

ւորութիւն գործել քարոզչին եւ ունկնդրին վրայ։ Սակայն անգութ ծաղրանք է, եթէ ասոր իսկապէս չյաջորդեր կատարումը այն պարտականութիւններուն զոր քարոզը կը պատուիրէ։ Քարոզի մը յաջողութեան մրակ գոհացուցիչ ապացոյցն այն է որ Աստուծոյ կամքին հնազանդելու ձեւը կ'առնէ։ Ոչ մէկ քարոզիչ, ոչ մէկ ժողովուրդ ինքզինքին թոյլ տալու է խաբուիլ ասոր տեղը բռնել յաւակնող ոեւէ բանով։ Սա է քարոզ դատելու պահուն նկատելի ամենակարեւոր կէտը. Ի՞նչ է անոր իրական արդիւնքը գործնական կեանքի մէջ։

Քարոզչին ամէնէն սրտաճմլիկ փորձառութիւններէն մին է իր քարոզներուն գովեստը լսել այնպիսիներէ, որոնք բնաւ լրջօրէն չեն խորհիր ընել ինչ որ ընել կը հրամցէ ինք անոնցմէ։ Սյս էր Եզեկիէլի կեանքին փորձութիւններէն մին։ «Անոնք ժողովրդին գալուն պէս քեզի կու գան, ու քու առջեւդ իմ ժողովուրդիս պէս կը նստին, եւ քու խօսքերդ կը լսեն, բայց զանոնք չեն ըներ, վասն զի անոնք իրենց բերնովը հաճութիւն կը ձեւացնեն, բայց սիրտերնին իրենց ագահութեանը եաեւէն կ'երթայ։ Եւ ահա դուն անոնց՝ քաղցրաձայն ու հմուտ նուագածուի մը պէս կաս, որոնք քու խօսքերդ կը լսեն, բայց զանոնք ի գործ չեն դներ։»

Փափաքելի է լաւ քարոզաճաշակներ ըլլալ, անհունապէս աւելի փափաքելի է քարոզով մեզի ներկայացուած Աստուածային կամքը լաւ կատարողներ ըլլալ։

Տէր, բնաւ չանցայ սեմէդ վիշտով՝ առանց անվիշտ մեկնելու, երբեք չեկայ նօթի սրտով՝ առանց յագուրդ գտնելու, երբեք չեկայ արտումէ ախուր ու եռ դարձայ անսփոփ, այլ միշտ տարի սէր որ Քեզի կը քաշէ զիս այն դռնէն, որ մէկ օր իսկ կարող չէ փակ մնալ այլեւս մեր միջեւ։

— Շատ քիչ բան պէտք է զիրար ուրախացնելու համար։ Կր բաւէ ձեռքի սիրալիր սեղմում մը, հանկնալով խօսուած կարեկցական բառ մը։ Եւ ահա կ'աւարտենք վաղուց հետ ծրագրուած գործ մը եւ կը փարատենք վաղեմի մեր տարակոյսն ու երկիւղը։ Ֆ

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔ

ԱՂՕԹՔ

Նորոգող պէղէրաց, որ զքեզ որոնեն մեղ լաս ։աց, որպէս ըզէ։ ի գնո։որաց ։պատեդ կարմիր նախապանաց, մերկեա չինէն զ։ո։րդ մեղաց զրկոմաքէնն աբեամբ Ներկած. ե։ զքեզ զո։րախալին զպատմո։ճանն իմ զո։աջին։

Սըբեփայլ պճնեալ զարդո։ն զոր զքեզ որոնեն Ահաբեանին, ։նկան պատ է ինձ եղբն մշակ այգ։ոյն իպայելի. ըզէո։ մեղաց հանցես չինեն զոր չկա եհատ իմ ընձային. ե։ պղծոյս գեայնո։ած վերէն, զի պզէ։ մեղացն ջնջեսցին։

ՅԱՒԱՋ

Աստուծոյ համար մեր աշխատանքը առաջադէմ ըլլալու է եւ ոչ երբեք դանդաղ կամ յետամնաց։ Երկնից զօրութիւններուն հետ գործել կարենալու գաղափարն իսկ եւեկտրական խանդով վառելու է մեզ եւ թոյլ տալու չէ որ Աստուծոյ ծառայելու պահուն չարաչար վատնենք մեր ժամանակը։ Պօղոս իր բարեկամներէն խնդրեց աղօթել իրեն համար, «որպէս զի Տէրոջը խօսքը յառաջանայ ու փառաւոր ըլլայ,» եւ յարեց սա մեծարանքը, «ինչպէս ձեր մէջ։» Աստուծոյ թագաւորութեան բաներուն համար ձեր զործունէութիւնն բան բաւականին վարակիչ է իր վազքին ու խոյանքին մէջ։

ԵՐՋԱՆԿՈՒԹԻՒՆ

Երջանկութիւնը մեր ունեցածէն կախեալ չէ, այլ մեր ունեցածին հանդէպ մեր դիրքէն։ Անոնք որ այսօր ապերջանիկ են չունենալով բան մը զոր չեն կարող ունենալ՝ հաւանական չէ որ երջանիկ ըլլան վաղը, եթէ ստանան ինչ որ կ'ուզէին։ Իրաւամբ ըսուած է թէ երբեք պիտի չունենանք ինչ որ կ'ուզենք՝ մինչեւ որ չսորվինք սիրել ինչ որ ունինք։ Գոհունակութիւն եւ երջանկութիւն նիւթական ստացումի խնդիր չեն բնաւ։ Եկամուտի սահմաններուն մէջ ապրելու խնդիրն կը նմանի։ Անոնք որ սորված չեն իրենց արդի փոքր եկամուտով ապրիլ եւ կը կարծեն թէ ե-

կաժուտի յաւելման կը կարօտին պարագ չընե-լու համար՝ կը գտնեն թէ աւելի մեծ եկամուտը պարագի եւ աւելի մեծ պարագի լայն պատաս-հութիւն կ՚ընծայէ։ Այսպէս մեծ հասոյթները դժգոհին առ հասարակ աւելի մեծ դժգոհութիւն կը պատճառեն։ Երբ հաստատամտօրէն վար-ժուինք մեր ունեցածը սիրել՝ անոր պայծառ կողմին վրայ ծանրանալով եւ անով հրճուելով փոխանակ նախանձու ոգիով մեր չունեցածին վրայ խորհելու, եւ մեր վիճակով գոհանալ կամ անոր մէջ առիւծուիլ փոխանակ դժգոհելով սա-րիւ վիճակի մը հետամտելու որ ազէկ պիտի չըլլայ մեզի, այն ժամանակ կ՚սկսինք կեանքը զեղուն գտնել այն եռուն ցնծութեամբ, որ նշա-նաբանն էր մեզ ամէնս «ամէն ատեն ուրախա-նալ» յորդորող առաքեալին։

ԱՆՁՆԱՏՈՒԹԻՒՆ

Ոչ ոք իրօք անձնատուր եղած է Աս-տուծոյ, եթէ բան մը չընէր այդ առիթով։ Քրիստոնէական անձնատուութիւնը ներգոր-ծական է եւ ոչ կրաւորական։ Քրիս-տոսի գերութիւնը ծառայութեան գերու-թիւն է։ Աստուած կը փութայ իր անձնատուր զաւակներուն իւրաքանչիւրը ծառայեցնել գեր-բնական գործերու մէջ, բայց այդ կը նշանակէ գործ, եռանդուն աշխատանք, գերեվարեալին կողմէ։ Մեր փորձութիւնն է զգալ թէ, Տէրոջ միանգամ «Իմ կեանքս եւ ամէն ունեցածս քե-զի կը յանձնեմ» ըսելէ ետեւ անկեղծօրէն, ըրած ենք ինչ որ ընելու էինք։ Քրիստոս չատ բան չկրնար ընել այն անձով որ այս սխալը կը գոր-ծէ։ Կրնայ թերեւս չատ բան ընել անոր հա-մար, բայց չատ քիչ անոր ձեռամբ։ Տարսո-նացի Սօղոս Քրիստոսի անձնատուր եղաւ Դա-մասկոսի ճամբուն վրայ։ Բայց դիցուք թէ Սօ-ղոս չատանար սոսկ անձնատուր ըլլալով եւ Քրիստոնեաներու հալածանքը լքանելով։ Մեր Տէրոջ գրեթէ առաջին խօսքն առ Սօղոս, մինչ պառկած կը մնար փոշիներուն մէջ, անձնա-տուր, սա էր. «Ել... եւ քեզի պիտի զրուց-ուի ինչ որ պարտիս ընել։» Պօղոս առ Քրիս-տոս իր անձնատուութիւնն ապացուց Քրիստոսի համար ամենարուն գործունէութիւն մը ցոյց տալով ամբողջ կեանքին մէջ։ Եթէ մենք ալ նոյնպէս չընենք, կեղծ չ՚ըլլար մեր անձնա-տուութիւնը։

ՄԵԿՆԱԲԱՆԱԿԱՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ, ՅԱՂԹԱԿԱՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴ

Ա. Թագ. Է. 3 17 Կ. Գ. Գաս, Փետր. 28

Սահման չունի աղդեցութիւնն այն անձին որու կեանքը Աստուծոյ Հոգիով լեցուած է։

Նոր առաջնորդ մը Իսրայէլի մէջ (Ա. Թագ. Է. 3, 4). Տապանակը քսան տարի կարիաթա-րիմի մէջ մնաց եւ գրեթէ մոռցուեցաւ։ Սփէկի պարտութենէն ետեւ իր ազդեցութիւնը կորսըն-ցուց ժողովուրդին մէջ։ Անոնց թուեցաւ թէ Տէրը լքած է զիրենք։ Իրենց թշնամիները, Փղըշ-տացիք, զերազօր էին։ Ամէն դարբնոց փակած էին եւ Իսրայէլացիները կը հարկադրէին իրենց արօրներն ու տապարները անոնց տանիլ սրելու համար (ԺԳ. 19, 20)։ Այս կը նշանակէ թէ Եբ-րայեցիներն անզէն էին եւ կեանքի անհրաժեշտ պէտքերէն աւելի ոչինչ ունէին։ Կացութիւնը դարձեալ նման էր Դիւրօրայի օրուան կացու-թեան։ Նոր առաջնորդ մը պէտք էր Իսրայէլա-ցիներն ազատելու համար կրօնապէս ու քաղա-քականապէս իրենց աշխարհակալներուն մէջ ձուլուելու վտանգէն։ Այս նոր առաջնորդը Սա-մուէլ եղաւ։

Սամուէլ տեսաւ թէ իր ժողովուրդը կրօ-նական մեծ բարեկարգութեան մը կը կարօտի նիւթական վիճակի ուժէ բարւոքումէ առաջ։ Ջանացէք դուք ձեզ իր տեղը դնել եւ երեւա-կայել, եթէ կրնաք, այն մեծ գործը որու ձեռ-նարկեց ան։ Ժողովուրդին հոգին ելած էր։ Սե-լովի սրբարանը աւերակ էր։ Տէրոջ հանդէպ ի-րենց հաւատարմութիւնը ակարացած էր աչխար-հակալներուն աստուածը պաշտելով։ Խեղճ, հարատահարեալ սարուկներ էին։ Մովսէսի հոգին ու տեսողութիւնն ունեցող մէկը միայն կրնար զանոնք ազատել։ Բայց Սամուէլ այդպիսի մէկն էր։

Բահաղիմը եւ Աստարովթը. Բահաղիմ Բա-հաղ յորնակին է, Աստարովթ ալ Աստարտի, Քանանացիներու արու եւ էգ աստուածներուն։ Իսրայէլացիները այս զեղծ երկրպագութեան տեղի տուած էին։

Իսրայէլի մէջ նոր ոգի (համար 5–11)։ *Մասփայի մէջ Սամուէլ կրօնական ու ազգային մեծ հանդէսի մը հրաւիրեց ժողովուրդը։ Նախ ղոհեր մատոյց եւ աղօթեց որ Տէրը ներէ անոնց կռապաշտութիւնը։ Կրօնական չարժառիթը միշտ Իսրայէլացիներու մեծ ոյժն էր, եւ Սամուէլ կարելի ամէն բան ըրաւ ցեղերը վերստին միացնելու համար առ Աստուած հաւատոյ այս հաստատակաց կապով։ Ժողովին առաջին նպատակն էր կրօնական։ Կար նաեւ անտարակոյս ուրիշ նպատակ մը, զոր Փղշտացիները չուտով զգացին եւ փութացին հակառակիլ անոր։ Տէրը դարձեալ իր ժողովրդին հետ էր, եւ ինչպէս Դեպօրայի օրով Սիսարայի հետ կռուեցաւ, Մասփայի մէջ ալ Փղշտացիներն յաղթահարեց։ Ինչ որ Իսրայէլացիները տապանակով չկրցան ընել Ափէկի մէջ իրենց չար առաջնորդներուն պատճառով, հոս Մասփայի մէջ յաջողեցան ընել, վասն զի նոր ոգիով կռուեցան եւ Սամուէլի նկարագրով մարդ մը ունէին իրենց առաջնորդ։*

Ցիշատակի քարը (համար 12–17)։ *Սամուէլ Աբենեզեր անուանեց զայն, այսինքն՝ օգնութեան քար։ Իսրայէլացիներուն համար յիշատակ էր այն օգնութեան զոր Տէրը տուաւ անոնց սոյն պատերազմին մէջ։ Մարդիկ միշտ յիշատակարաններ կանգնած են ի պահիւ իրենց կեանքի այս կամ այն մեծ դէպքին։ Ժամանակաւ քարէ կ'ըլլային անոնք, հիմա աւելի տեւական օգտակար հաստատութիւններ կ'ըլլան, ինչպէս յիշատակարան դրամագլուխներ կամ չէնքեր։ Իմաստուն եւ օգտակար սովորութիւն է մեր կեանքերուն նշանաւոր դէպքերը յիշատակել։*

Փղշտացիք կորագլուխ եղան։ *Հարկաւ Սամուէլի գործօն դատաւորութեան օրով միայն, վասն զի մինչդեռ ողջ էր ինք, Փղշտացիներն իսկապէս կը ճնշէին Իսրայէլացիները* (տես Թ. 16, ժ. 5, ԺԳ. 3, 5, 19, ԺԴ. 21, ԺԷ. 1, ԻԳ. 27)։

Սամուէլ իր կեանքին գործոն օրերուն մէջ Իսրայէլը դատեց. Ընդհանուր տեղեկագիր մը այն ծառայութեան, զոր Սամուէլ մատոյց Իսրայէլի։ Անոր որդիները իր կողմէ Իսրայէլի դատաւոր կարգուեցան, երբ ծերացաւ ինք (Ը. 1)։ Սամուէլ չրջիկ քարոզիչ ու դատաւոր էր։

Համար 17՝ վախճանն է Ա. Թագ. գիրքին առաջին բաժանման, որ կը վերջանայ Սամուէլի, իբրեւ Դատաւորներու վերջինին, ծառայութեան *ամփոփ նկարագրութեամբ։ Երկրորդ բաժանումը կ'սկսի Եբրայական Թագաւորութեան սկիզբով եւ ցոյց կու տայ կամուրջի ծառայութիւնը, զոր Սամուէլ մատոյց իրաց հին կարգէն զէպ ի նորն անցնելու համար։*

ԴԵՌԱՀԱՍՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

ԱՌԻՒԾԻՆ ԲԵՐՆԷՆ

ԳԼՈՒԽ ԺԴ.

Փիղադելփիա

Մինչդեռ Ֆլամինիուսի ընտանիքն ու ծառաները ճամբորդութեան համար պէտք եղած բաները ծրարելու զբաղած էին, ինքը մօտակայ Լաւոդիկէ քաղաքը գնաց տեսնելու թէ հոն ամէն բան խաղա՛ղ էր թէ ոչ հոն ալ խռովութիւններ ծագեր էին, ինչպէս Եփեսոսի մէջ։ Այս քաղաքին Քրիստոնեաները կը բաղկանային բարեկեցիկ ընտանիքներէ, որ սակայն ամենայն անտարբերութեամբ կը հաւանէին աստուածներուն զոհ մատուցանել երբ իրենցմէ պահանջուէր այդ, այսպէսով որեւէ հալածանքի տեղի չէին տուեր։ Ֆլամինիուս երբ այս տեսաւ, փափաքեցաւ որ կինը հետը ըլլար եւ տեսնէր Լաւոդիկէի Քրիստոնեաները։

«Յոհեմ, խելքերնին գլուխնին մարդիկ են կ'երեւի ատոնք. երանի՛ թէ մեր Եփեսոսի Քրիստոնեաներն ալ ատանկ ըլլային,» ըսաւ կառավարչին հետ խօսած ատեն։

«Հապա՛,» պատասխանեց ան, «ամէն բան կը հանդարտէր, եթէ անոնք ալ փոխանակ յամառութիւն ընելու, աստուցմէ օրինակ առնէին։»

«Այո, այդպէս է, սակայն եթէ իրենց աստուածը, որ իբր թէ կը պաշտեն, իրենց բաժին պէս միակ աստուածն է, ինչպէս ատանկ դիւրութեամբ կը դառնան՝ Հռոմի աստուածներուն զոհ կը մատուցանեն։»

«Ի՛նչ աստուածի կ'ուզեն թող հաւատան, կը բաւէ որ մեր աստուածներուն դէմ չխօսին,

այս մասին արդարեւ Լաւոդիկէ չատ հանգիստ է։»

Հանգիստ եւ հաճելի՝ Հռովմայեցի կառավարչին համար, արդարեւ, բայց Տէրը ինչ ըսեր էր Լաւոդիկեցիներուն իրենց կրօնքին հանդէպ անոնց ունեցած անտարբեր վարմունքին համար. «Գիտեմ քու գործերդ, որ ոչ պաղ ես եւ ոչ տաք. երանի՛ թէ պաղ ըլլայիր կամ տաք։ Ուստի դուն որ գաղջ ես, ու ոչ տաք ոչ ալ պաղ, քեզ բերնէս դուրս փսխելու վրայ եմ։» Գլաւիոսիւս այս խօսքերը կարդացած կամ լսած չէր, ուստի չուտ ետ դարձաւ Եփեսոս, և վստահացուց կուսակալը թէ Լաւոդիկէի մասին որեւէ վախու տեղ չկար։ Գլավիայի ալ նկատ պատմց տեսածը, ու ապաչեց որ ինքն ալ Լաւոդիկէի Քրիստոնեաներու օրինակին հետեւի. բայց Գլավիա վերջնականապէս մերժեց, եւ Գլաւիոսիւս, եթէ սրտնեղեցաւ ալ մերժումէն, սրտին խորէն ուրախ եւ հպարտ զգաց իր կնոջ ցոյց տուած հաստատակամութեան համար։

Վերջապէս ճամբորդութեան պատրաստութիւնները վերջացան։ Գլաւիոսիւս իր քննիչ պիտի կատարէր այս ճամբորդութիւնը, անանկ որ յայտնի էր թէ բաւական երկար պիտի տեւէր ան, մանաւանդ որ գործին բերմամբ պիտի պարապուէր, Պերգամոն չգացած, Փիղադելփիա ալ այցելել։ Վերջապէս տիկինները իրենց համար պատրաստուած պատգարակը մտան ու Գլաւիոսիւս ալ իր կառքը, ու ելան ճամբայ։ Թէեւ զինուորներուն մեծ մասը հետ առած չէին, սակայն սակաւին հարիւրի չափ հետեւորդ ունէին, անանկ որ առաջին թափօր մըն էր որ անցաւ Եփեսոսի փողոցներէն, ու լեռներուն կողմէն ճամբայ ինկաւ դէպ ի արեւելք։ Քաղաքէն դուրս ելլելէ վերջ, Գլավիա պատգարակին մտաքսակայ վարագոյրները վեր առնել տուաւ դուրսը դիտելու համար։ Մայիսը եկեր էր, եւ ամէն կողմէ վերսաին ուխտաւորներու հոսանքը սկսեր էր չարժիլ դէպ ի Եփեսոս՝ Արտեմիսի հանդէսներուն ներկայ ըլլալու համար։

Բաւական վտանգաւոր էր այն ճամբան ուրուն կը հետեւէին, վասն զի ալ քաղաքին արուարձաններն իրենց եռուզեռ ձգեր էին, ու ամայի բլուրներու մէջէ կ'անցնէին։ Այն ժամանակները վայրի կենդանիներ եւ վայրագ աւազակախումբեր վտանգաւոր կը դարձնէին ամայի տեղուանքը։ Օրուան մը անընդհատ ճամբորդութիւնը զիրենք վերջապէս հասցուց իջեւան մը, ուր ընտանիքը ամէն հանգստութիւն վայելեց։ Տէրիները ստիպուեցան ախոռներուն մէջ պառկիլ։ Գլաւիոսիւս, չատ բարեհիրտ տէր մը սեպուելով հանդերձ, իր ձիերէն եւ ձիերէն աւելի կարեւորութիւն չէր տար իր գերիներուն։

Ցաջորդ օրուան ճամբորդութիւնը աւելի հաճելի էր։ Անոնք կ'անցնէին դաշտերու մէջէ որոնք ծածկուած էին նարնջենիներու եւ ձիթենիներու անտառակներով, ու օդը լեցուն էր նարնջի ծաղիկներու անոյշ բոյրով։ Գլաւիոսիւս, որ տարիէ մը ի վեր գործեր էր առանց Եփեսոսի չորս պատերէն դուրս ոտք կոխելու, կարծես նոր կեանք բերին չուրջի գեղեցկութիւնները։ Ցաճախ կը հրամայէր զերիներուն յամրացնել իրենց գնացքը եւ ինքն ալ կառքէն իջնելով կ'երթար քալել Գլավիայի պատգարակին քովէն։ Տեղ տեղ Գլավիա ինքն ալ վար կ'իջնէր ու միասեղ կը քալէին քիչ մը, Բնութիւնը վայելելով։ Սակայն բան մը կար որ կ'աւրէր իրենց վայելքը, այն ալ ան էր որ Գլավիա չուրջը նայելով կ'ուզէր փառաբանել Աստուած իբր այս գեղեցկութեանց ստեղծիչը, իսկ Գլաւիոսիւսի միտքը լեցուն էր Բնութեան մասին դիցաբանական դեղեցիկ պատմութիւններով։ Սակայն Գլաւիոսիւս ալ կարող չէր իր կնոջ խօսիլ ատոնց վրայ. այսպէս անոնք սահմանեցան խօսիլ միայն իրենց տղոց եւ անոնց այս ճամբորդութենէն քաղելիք օգուտին վրայ։

Վերջապէս մօտեցան Փիղադելփիայի, եւ տակաւին քաղաքի մը սովորական մեկ չէնքին նշոյլը չտեսած, ինքզինքնին քաղաքին մէջ գտան։ Կիսաւեր ու վիատակ տեղ մըն էր Փիղադելփիա, քիչ բնակիչով։ Փողոցները մարդ չկար, ոչ պատգարակ, ոչ կառք, ոչ փայտուն հանդերձներով անցորդներ, այլ միայն աղքատ, իրենց հացը իրենց ճակտին քրտինքով շահող ժողովուրդ մը։ Գլավիա ուշի ուշով գննեց իր տեսած դէմքերը. ամէնքն ալ կը կրէին խոհուն, եւ կամքի տէր մարդոց երեւոյթը, ու մտածեց թէ արդեօք Աւետարանը ինչպէս կը յառաջանար հոս այս հալածանքին ժամանակ։

Հռովմայեցի ազնուականին այցելութիւնը իրարանցում յառաջ բերաւ քաղաքին մէջ, եւ Քրիստոնեաները վախցան որ երեսից համար գէշ նշան էր Գլաւիոսիւսի գալը։ Ո՜րքան ապշեցան անոնք երբ Գլավիա եւ Սիսիտոնա իրենց հաս-

նելէն քիչ վերջը՝ եկան նամակ մը տալ տեղւոյն հովուին Եփեսոսի եղբայրներէն։ Մինչ Գլավիա կը խրախուսէր Փիղադելփիոյ փոքր հօտը, անդին Գլամինիուս սեղմուած սրտով մոխիկ կ'ընէր կառավարիչին, որ կը պատմէր թէ տեղւոյն Քրիստոնեաները չատ չատ էին, եւ թէ ի՛նչպէս առնուք միշտ կը մերժէին ուրիշ որեւէ աստուծոյ զոհ մատուցանել։ Գլամինիուս գաղտնապէս մնծ յոյս ունեցեր էր որ Փիղադելփիոյ Քրիստոնեաներն ալ Լաւոդիկեացիներուն պէս իրենց խելքը գլուխը մարդիկ պիտի ըլլային, եւ Գլավիա զանոնք տեսնելով պիտի համոզուէր, ու իրենք ալ փոխանակ մինչեւ Պերգամոն երթալ ստիպուելու՝ կարող պիտի ըլլային Եփեսոս դառնալ։ Եւ վըստահ էր որ իր առողջութիւնն ալ պիտի չկորսնէր, եթէ Գլավիայի մասին իր սիրտն անոնց վերնար։ Կառավարիչը տեսաւ որ իր հիւրը բանէ մը յուսահատ եղաւ, բայց Գլամինիուս անչուշտ փափաք չունէր իր մտքին մէջ անցած դարձածը անոր յայտնելու։ միայն թէ որոշեց կարելի եղածին չափ չուտ ձգել թողուլ այս քաղաքը։ Արդէն կառավարիչին մօտ իր պաշտօնը կատարած էր՝ ըսելով անոր թէ ամէն գիտով պէտք էր հաճելի ըլլալ քաղաքին Հրեաներուն, վասն զի չատ հարուստ էին անոնք, եւ մեծ ոյժ կար անոնց ձեռքը։ Կարելի եղածին չափ չուտ ճամբայ ելան դէպի Պերգամոն։

«Ինչո՞ւ համար այս քաղաքը ասանկ աւերակ ձգուած է,» հարցուց Գլավիա, երբ քաղաքին պարիսպէն դուրս կ'ելլէին։

«Է՛հ, ինչ ընենք,» պատասխանեց Գլամինիուս, «կայսրութիւնը առաջուան պէս հարուստ չէ որ այստեղի համար ալ ստակ վատնէ։ Այս տեղերը այնքան չաճախ երկրաշարժ կ'ըլլայ որ խելացութիւն չէ սեպուած վերաշինել փլած չէնքերը։»

«Ես ղճ Փիղադելփիա, հարո՞ւստ Փիղադելփիա,» բացագանչեց Գլավիա դիտելով քաղաքին ճերմակ պարիսպները։

«Հարո՞ւստ,» կրկնեց ամուսինը, «այս նահանգին մէջ ասկէ ալ քաղաք չկայ։»

Գլավիա կասկարմիր եղաւ երբ զգաց թէ ինչ որ ինք հարստութիւն կը կոչէր, ամուսնոյն համար ոչինչ էր։ «Այո,» ըսաւ ան, «գիտեմ որ քաղաքը աղքատ է, բայց սիրտս կը ցաւի որ մոռցուեր մնացեր է։»

«Բայց պիտի մոռցուի, դատապարտուած տեղ է, եւ ան որուն անունովը կոչուած է՝ անոր հետ պիտի մոռցուի։»

«Անունին վրայ չէի մտածեր,» ըսաւ Գլավիա «Հը՛մ, 'եղբայրական սէր,' բան մը որուն Քրիստոնեաները կը հաւատան եղեր, այնպէ՞ս է։»

«Ըսէ ինծի, Գլամինիուս, Փիղադելփիոյ Քրիստոնեաները պիտի հալածուի՞ն։»

«'Հալածանքը' չատ խիստ բառ է, Գլավիա, պէտք է ժողովուրդին կամքին տեղի տանք, ա՛յդչափ միայն։»

«Ուրեմն Քրիստոնեանե՞րը,» կրկնեց Գլավիա։

«Աստնց ճակատագիրը իրենց Հրեայ թշնամիներէն կախում ունի։ Հիմակուան վիճակին նայելով, քանի որ կայսրը պատերազմին պատճառաւ ստիպուած է տուրքերը կրկնապատկել, ուզենք չուզենք՝ Հրեաներուն հետ աղէկ պիտի երթանք, վասն զի այս նահանգներուն վաճառականութիւնը բոլորովին անոնց ձեռքն է։»

«Բայց նայէ, Հրեաները ազատ են իրենց սինագոկներուն մէջ ժողովելու, եւ անոնք ալ մեր պաշտած Աստուածը կը պաշտեն։»

«Աստուծոյ վրայ բան մ'ալ չեմ գիտեր,» ըսաւ Գլամինիուս խնդալով, «բայց սա չատ լաւ գիտեմ որ Քրիստոնեաները ու Հրեաները զիրար կ'ատեն, եւ թէ միշտ Հրեաներն են որ կու գան կառավարութեան գանգատելու Քրիստոնեաներու դէմ։» Գլավիա չանաց իրենց եւ Հրեաներու տարբերութիւնը բացատրել, սակայն Գլամինիուս ընդմիջեց զինքը.

«Ոչ ես քու աստուածովդ կը հետաքրքրուիմ, ոչ ալ ան ինծմով,» ըսաւ ան, ու Գլավիան իր պատգարակը առաջնորդեց, եւ ինքն ալ գնաց նորէն իր կառքը հեծաւ։ Գլավիա չատ տխուր էր երբ պատգարակը վերադարձաւ, եւ Սիսիտոնա նշմարեց այդ։

«Ի՞նչ կայ, Գլամինիուս աղէկ չէ՞ նորէն,» հարցուց ան։

«Ամուսնոյս համար չէ որ տխուր եմ միայն,» պատասխանեց Գլավիա, «այլ սիրտս կը հատնի Փիղադելփիոյ մեր եղբայրներուն մասին. վասն զի վախնամ թէ քիչ օրէն անոնք պիտի սկսին հալածուիլ։»

«Գլամինիո՞ւս ըսաւ քեզի», հարցուց Սիսիտոնա։

«Այո, կ'ըսէ թէ Հրեաները ամէն գնով պէտք է բարեկամ պահուին,» այս ըսելով Գլա-

վիա իր ասեղնագործուած լայն գօտիէն քաշեց հանեց մագաղաթ մը, ու սկսաւ կարդալ Տէրոջ սա խօսքերը որ ուղղուած էին Փիլադելփիոյ եկեղեցիին. «Որովհետեւ իմ համբերութեանս խօսքը պահեցիր, ես ալ քեզ պիտի պահեմ փորձութեան ժամանակ, որ պատրաստ է գալու բոլոր աշխարհի վրայ երկրի երեսը բնակողները փորձելու համար։»

«Այո, վստահ եմ որ Նոյն իսկ Հռովմայեցին երթէ զանոնք երեսէ ձգէ, Աստուած իրենց հետ պիտի ըլլայ, քանզի ես այս խոստումներուն ճշմարտութիւնը քանի քանի անգամներ փորձով տեսեր եմ այս վերջին տասներկու ամիսներուն մէջ։»

ՆՈՒԻՐՄԱՆ ՏՈՂԵՐ

2.

ԱՁԻ՞Լ Կ'ՈՒԶԵՄ

Ո՛ճ, մանուկ եմ ես տակաւին,
Աչխեռս դեռ ճոռ *կեանք*ին բացուած,
Սիրոյ կաթին ես ursովին
Կ'զգամ կaros, Հա՛յր իմ Աստուած։
Քանի որ ինձ հայր ես ճոռեն,
Եւ ես դարձայ որդիդ դարձեալ,
Տածէ, խնամէ գիս հայրօրէն,
Աճի՛լ կ'ուզեմ եւ ուռճանալ։

Հոգի Դու Սուրբ, հոգւոյս ցօղէ
Սիրոյ շիթեր. հոգիս ցամաք
Ուռոգէ Դուն եւ ողողէ.
Լեցուիլ կ'ուզեմ սիրով համակ։
Հաղորդ եղիր ինձ ճեռ, իմ հով,
Իմ մէջ՝ Հոգիդ հաղորդ հոգւոյս,
Քեզմով սնանիմ, Քու շրնորհով,
Քու հոգիով ապիմ ի լոյս։

Գառն Աստուծոյ, Քու երկրաւոր
Մօրկանդ կաթին, գուրգուրանքին
Հեռ ծծեցիր Դուն օրէ օր
Երկնաւոր Հօրդ սերն կաթոգին.
Եւ անեցա՛ր Դուն, զօրացար
Խոր հաճնարով Աստուածային
Ու շրնորհով հոգեպարար։
Աճի՛լ կ'ուզեմ ես հոգւոյին,
Բաւ չէ ինձի սոսկ մարմնոյ հաց,
Սրնուդդ կ'ուզէ հոգիս քաղուր,
Ով Բանդ Աստուած, Հաց Դու կեցաց,
Կեցաց բանին հացը ինձ տուր։
Դուն ես տիպարս, Սէր իմ եւ Լոյս,
Քեզ նրմանիլ պիտի ջանամ,
Դուն լոյս ու սէր ջամբէ հոգւոյս,
Սիրով, լոյսով ես ուռճանամ։
Քեզ նրմանիլ կ'ուզեմ, Տէր իմ,
Մեծնամ, հասնիմ Քու հասակիդ,
Հեռեւիմ Քեզ հաւատարիմ՝
Միշչ տիրանամ Քու պրսակիդ։

ԽՕՍՆԱՆ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

ՕԳՏԱԿԱ՞Ր ԵՂԱԾ Է ԹԷ ՎՆԱՍԱԿԱՐ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ

ԵՂԻԱ Ս. ՊԷՀԷՍՆԷԼԵԱՆ, ՄԱՐԱՇ

Գ.

Խորենացւոյն հրապոյրը։ Արդարև հարկ է խոստովանիլ թէ Խորենացին իր բոլոր թերութեանց հակառակ ունի մանաւանդ հրապոյր մը, հմայք մը, որով դիւրին չէ զատուիլ անոր վէպերէն՝ համոզուելէ վերջն ալ թէ անոնք պատմական չեն կրնար ըլլալ։ Ո՞ւր է այս հմայքին գաղտնիքը։ Հոն չէ որ Խորենացին ամէնէն աւելի չեչտ կը դնէ։ Ընդհակառակն ճիշտ հոն է հմայքն որ ինք ամենադոյզն արժէք տեսնել կը ձեւացնէ, այսինքն՝ Հայ ժողովուրդին քերականցի աւանդութիւններէն քաղուած վէպերուն մէջ։ Այս վերջին կարգին վէպերն են որ ընթերցողին մտքին ու սրտին վրայ խորապէս կ'ազդեն եւ այդ փոքրիկ ու կարկատուն գրուածքը ճշմարիտ ազգային յիշատակարան մը դարձուցած են։ Արդէն Խորենացին կը սուէ՝

երբ այնպէս կը ներկայացնէ թէ Հայկազանց վէպերը Մարիբաս Կատինայէ եւ Արտաչիսեանց վէպերը Ուղիւպէ կամ Բարդածանէ մը քաղած է։ Իրականին ասոնք կենդանի, ժողովրդական զրոյցներ էին, որոնք դուրս առաջին անգամ գրի առնուեցան է. դարուն (Յ. Տ.) եւ հետզհետէ անոնցմէ ազգային վիպասանութիւն մը յառաջ եկաւ՝ մէկ կողմէն Պարսից դիւցազներգական վիպասանութեան ու միւս կողմէն Հին Կտակարանի պատմութիւններուն կրկնակի ազդեցութեանց տակ։ Յորենացին այս տեսակ յեռնադարեան գրութիւններէ քաղած է իր պատմութեան հնագոյն մասին առաղձը, եթէ մինչեւ անգամ ինքն ուղղակի ժողովրդային առասպելներէ եւ երգերէ չէ օգտուած։ Մարիբաս, Բարդածան, Լայլն, լոկ կեղծիքներ են՝ վստահութիւն ներշնչելու նպատակաւ հնարուած։

Առանձնութիւնը եւ ինքնատուութիւնը: Հետեւաբար քննադատին Յորենացւոյն հետ վերաբերմունքին ամենավտանգաւոր մասը կը կազմէ այն հնչիւրը թէ ի՛նչ պիտի ընէ այս ազգային վէպերը։ Ինչպէս ըսինք, ասոնք այնպիսի ձգողականն զօրութիւն մ՚ունին որ մարդը կը ստիպեն անպատճառ իրենցմով զբաղելու, եւ չ՚ատ զբաղելու։ Զանոնք մէկդի նետել գրեթէ անկարելի է, բայց արդեօք անոնցմէ ալ օգուտ քաղելու կերպ մը կա՞յ։ Այսպիսի պարագաներու մէջ վարուելու ուղիղ կերպը մեզի մանանեխ կ՚ընէ կարկ Բուդդէ իր հետեւեալ խօսքերով.

«Մինչ կը ճանչնամ աւանդութեան ու պատմութեան միջեւեղի տարբերութիւնը,» կ՚ըսէ այդ հեղինակը, «գիտեմ նաև թէ աւանդութեան արտաքին ձեւը հարկ է ուշադրութեամբ զանազանել անոր պարունակութենէն։ Աւանդութիւնն անհամար դէպքերու մէջ պատմութիւնը կը հագուեցնէ այնպիսի տարազներով, որ առաջին նայուածքով բնաւ վստահութեան արժանի չեն թուիր։ Ճշմարիտ պատմագէտին պաշտօնն է նախ եւ առաջ հասկնալ աւանդութիւնը։ Երբ զայն ուղիղ հասկցած է, ա՛լ չպիտի նեղէ զայն ի բաց, հապա պիտի գործածէ պատշաճ իմաստով պատշաճ տեղը։ Այս կերպով աւանդութիւնը պատմութիւն կը դառնայ։ Պատմական հետազօտութեան բոլոր մարզերուն մէջ երիք հանգրուաններ իրար յաջորդած են կանոնաւոր կարգով։ Առաջին հանգրուանին՝ աւանդութիւնը պատմութեան համարժէք նկատուած է եւ անոր ամբողջ պարունակութիւնը վստահօրէն ընդունուած, առանց անոր դպցնելու կարելիութեան փորձաքարը։ Երկրորդին՝ դպցուած է այս փորձաքարը, եւ մարդիկ, համոզուելով թէ իրերը չէին կրնար ատուկիւ պատահած ըլլալ այնպէս ինչպէս կը զրուցուին, մերժած են աւանդութիւնն իբրեւ զուտ մտացածին. անոր նպատէն կը հրաժարին եւ իրենց պատմութեան թելը կը սկսին այն կէտէն ուր յայտ յանդիման արժանահաւատ աղբիւրները կը սկսին։ Երրորդ հանգրուանին միայն՝ մարդիկ յանձն կ՚առնեն աշխատանքը ճարտար հարցաքննութեամբ՝ աւանդութեան գաղտնիքներն երեւան հանելու, զայն ուղիղ հասկնալ սորվելու եւ այսպէս աւանդութենէն վերստանալու անոր պատմական կորիզը։ Ցայն եւ Հռոմէական պատմութիւններն, որ ենթարկուած են այս գործողութեան, կրնան յիշուիլ իբրեւ կարկառուն լուսաբանութիւններ այս եղանակին։ Այսպէս վարուելով գտնուած է թէ աւանդութիւնը, մինչեւ անգամ ամենահին ժամանակներուն, էական դիծերով արժանահաւատ է(*)։»

Վերակազմիչ ինքնատուութիւնը: Հայոց պատմութեան մէջ ալ մեր ժամանակին պատչաճ կացութիւնն է այս հանգրուաններէն ոչ առաջինն (այսինքն՝ անքննադատ աւանդամոլներունը) եւ ոչ երկրորդն (այսինքն՝ քանդիչ քննադատներունը), այլ երրորդն, որ է վերակազմիչ ինքնատուութիւնը:

Հետեւաբար մեր առնելիք քայլերն են,

1. Օտար արժանահաւատ աղբիւրներու եւ հնութեան յիշատակարաններուն համեմատ վրատահելի պատմական ծրագիր մը յօրինել։ Ասի փորձաքարը պիտի կազմէ մեր բոլոր հետազոտութեանց եւ հիմը՝ վերակազմելի պատմութեան չէնքին։

2. Մնացած բոլոր ազգային թէ օտար աղբիւրներու, մանաւանդ աւանդութիւններու, մատակարարած տեղեկութիւնները տարրալուծել, քննել, կշռել ու անոնց արժէքաւոր մասերը զատելով ու գտելով՝ գործածել «պատչաճ իմաստով ու պատչաճ տեղերը», եւ այսպէս վերակազմել ազգային իսկական անցեալին ամբողջական պատկերը։

(*)Karl Budde, The Religion of Israel to the Exile, pp. 2—3.

Այսպէս արդի մեթոտը ճիշտ հակառակն է, զոր օրինակ, Զամչեանի մեթոտին, որ կ'ուզէր բոլոր ազգային թէ արտաքին ազբիւրները Մոռենացիի փորձաքարին զարնել, ամէն բան անոր ցուցումներուն յարմարցնել ու անոնց չյարմարողները մերժել իբրեւ անհաւատաի։ Այդպիսի մեթոտ մը խոտելի է իբրեւ հակաբանական եւ անարդար, ինչու որ մէկ վկայութիւն չկրնար երբեք աւելի արժել քան բազմաթիւ վկայութիւններ, թող որ այդ մէկ վկայութիւնն ալ չունի այն հնութիւնն ու վաւերականութիւնը զոր չատեր սովոր են անոր ընծայել։

Աղբիւրներու ֆիլոդատութիւն։ Դժբաղդաբար ազգային վէպերն իրենց նախնական եւ հարազատ ձեւով մեզի հասած չեն, այլ կրկին եւ կրկին գրաւոր խմբագրութեան ենթարկուելէ վերջը։ Այս ըսել է որ անոնց մէջ անհարազատ մասեր ալ կան, զորոնք պէտք է նախ ուշագիր զննութեամբ երեւան հանել ու տարագրել։ Այս տեղ յայտնի կ'ըլլայ աղբիւրներու ֆիլոդատութիւն կոչուած հետազօտութեան գնահատելի օժանդակութիւնը։ Ասի կը բաղկանայ անկէ որ քննադատն իր հղինակին ընագիրը կը բաղդատէ բոլոր այն ընագիրներուն հետ որոնցմէ կերպով մը օգտուած կամ ազդուած ըլլալը կարելի կամ հաւանական է։ Միայն այս կերպով հնարաւոր է նախնականը յետասամուէն, հարազատը կեղծէն, ինքնագիրը արուեստակեալէն զատազանել։ Վերջին երկու կամ երեք տասնամեակներու միջոցին Մորենացւոյն պատմութիւնն ենթարկուած է այս քննախուզութեան, որ կարեւոր արդիւնքներ տուած է։

Մորենացւոյն ժամանակագրական կազմածը։ Նախ եւ առաջ դիտուած է թէ Հայոց պատմութեան ժամանակագրական ծրագիրն՝ անոր պատկանող բոլոր մասերով Մորենացւոյն ձեռագործն է, եւ չրջանակ մը՝ որուն մէջ զետեղած է ան սկզբնապէս իրարու հետ անյարակից վէպերը, թէ վիպերուն ներկայ յաջորդութիւնը շինծու եւ յետադարձ է, եւ թէ երբ անգամ մը մէկզի առնուի ժամանակագրական կազմածքը եւ սրբագրուին անոր պատճառաւ վէպերուն մէջ յառաջ բերուած կամաւոր փոփոխութիւնները, վէպերուն ներքին տուիլքներուն մէջ ոչինչ կը մնայ անոնց կարգն այլափոխելու արգելք հանդիսացող։

Գրական գողնիլ։ Աղբիւրներու քննադատու-

թիւնն դարձեալ երեւան հանած է որ Մորենացին Ցովսեպոսէ, Եւսեբիոսէ, Սուտ-Կալլիսթենէսէ, Հին Կտակարանէն, Պարսից վիպասանութենէն, Հայոց հնագոյն պատմագիրներէն եւ այլ գրական աղբիւրներէ իր դիտումներուն յարմարող տեղեկութիւններ քաղած եւ զանոնք պիտակօրէն զործածելով՝ նորանոր մտացածին դրուագներ յօրինած եւ անոնցմով նախնական վէպերն ընդլայնած է։ Ուստի պէտք է նաեւ այս պիտակ, նմանեալ ու կեղծեալ տեղեկութիւններն ու տեթեւեթներն ի բաց առնուլ։ Սրդարեւ այսու կը տիպուինք բաւական չափով միջադեպեր զեղչել Հայոց պատմութենէն։ Օրինակ՝ «Հայկազն» Տիգրան չատ բան զողցած է Մեծն Կիւրոսէն, «Աչխարհակալն» Արտաչէս՝ նոյն Կիւրոսէն, Քսերքսէսէն եւ Պոնտոսի Մեծն Միհրդատէն։ Նմանապէս Մորենացւոյն Արտաչէս Բ.ին վրայով պատմուածներէն հարկ է զեղչել ոչ միայն Հռոմէական կայսերաց (Դոմետիանոսի եւ Տրայիանոսի) հետ անոր կարծեցեալ յարաբերութիւններն, որ ժամանակագրական ծրագիրին կը պատկանին, այլ նաեւ երուանդ բռնակալին պարտութեան ու մահուան նկարագրութենէն չատ մասեր՝ որ Դարեհ Կոդոմանոսի վերջնական պարտութեան վրայով Սուտ-Կալլիսթենէսի վիպածներէն հոս փոխադրուած են բառական կերպով, Արտաչէսի թագման նկարագրութիւնը՝ որ Մեծն Հերովդէսի յուղարկաւորութեան վրայով Ցովսեպոսի զրածէն ընդօրինակուած է, եւն., եւն.։ Երբ այս եւ նման գողնք իրենց պատկանեալ տէրերուն վերադարձուին, մեր մինչեւ հիմա մեծ երեւակայած կարգ մը անձնաւորութիւնք բաւական կը պզտիկնան, եթէ մի քանիներն ամբողջովին ալ չչոգիանան։

Հաշիւը մարել հարկ է։ Այս կարգի մանր յապաւումներն ընելէ վերջ մնացած նիւթին մէջ դեռ կան վիպեր որ թեւ առհասարակ ազգային կը հաւարուին, սակայն օտարի ստացուածք են։ Ատոնց մէջ ալ ամէնէն կարեւորն է Աբգարի զրոյցը, Հայուն սրտին չատ մօտիկ, նուիրականացած աւանդութիւն մը, որ, բայց եւ այնպէս, ա'լ չկրնար Հայոց պատմութեան մաս համարուիլ։ Այս եզրակացութեան կը տանին զմեզ նոյն իսկ Ատորի բնագիրներն որոնց կ'ուզարկէ զմեզ Մորենացին, այսինքն Լարուրնիա, Վարդապետութիւն Թադէի, եւն., որոնց քով Աբգար

միշտ Ուռհայի իշխան կամ թագաւոր կ'անուանուի, եւ ոչ երբեք Հայոց թագաւոր։ Այս ալ բնական էր, որովհետեւ Ուռհա ոչ երբեք բուն Հայաստանի մաս կազմած է։ Դասական մատենագիրներէն ու հնադրամներէն կը սորվինք թէ Աբգարի օրով ուրիշ անուններով թագաւորներ ունէինք Հայերս։ Եզեխիոյ դիւանները (Հորենացւոյն ականջը խօսի) եւ Աբգարներու հնադրամներն ալ բարձրաձայն կ'աղաղակեն թէ Աբգար Ե., այս իրր թէ Յիսուսի հետ թղթակցող թագաւորն, Ուռհայի Ն. Ք. 132էն մինչեւ Ք. Տ. 216 իշխանութիւն վարող բնիկ հարստութեան երկար չղթային մէկ օղակն էր եւ չի կրնար իր բուն տեղէն հանուիլ։ Հետեւապէս Աբգարն ու Անանուն (Մա'անու) ալ վերսաին կը յանձնենք Ուռհայի Աստրինեներուն։ Աստղ գուցէ քիչ մը կ'աղքատանանք, բայց հոգ չէ, քանի որ ոչ միայն արդարութիւնն, այլ նաեւ ազգային արժանապատուութիւնն իսկ կը հարկադրէ մեզ այսպէս ընելու։ Չէ՞ որ մենք կ'ուզենք մեր իսկ փետուրներով երեւիլ աչխարհի առաջ, թէեւ անոնք ըլլան ագռաւի, եւ ոչ սիրամարգի։

ՔՐԻՍՏՈՍ ՈՒ ՆԱԲՈԼԷՈՆ

(Նարոլեոնի խօսքերը)

2.

Դիցաբանութիւնը քմածին կրօնք մըն է։ Բանաստեղծները, աստուածացնելով իրենց ցնորական երազները, հետեւեցան մարդկային մրցքին բնական հակումներուն, հակում՝ որ այն աստիճան կը չափազանցէ իր զօրութիւնը որ կը պաչտէ իր անձը։ Կը պաչտէ իր անձը որովհետեւ չի ճանչնար իր սահմանները։

Կը տեսնէք որ ասոր մէջ ամէն ինչ մարդկային է, եւ կը տեսնէք որ ամէն բան կ'աղաղակէ. «Ես արարչութեան գործն եմ։» Աստիկա աչքառու երեւոյթ մըն է։ Ամէն ինչ անկատար, անորոշ է։ Հակասութիւններ կը վխտան։ Աստուածաբանութեան այս հրաչալիքները կը զբաղեցնեն երեւակայութիւնը։ Բայց իմացականութիւնը չգոհանար։ Աստուած բանաստեղծութեամբ չմեկնուիր։ Աչխարհի ծագման եւ իմաստակասութեան օրէնքները բացատրելու է։

Հերետնոսութիւնը մարդկային գործ է։ Անոր մէջ կը տեսնուի մարդուս անմտութիւնը եւ այն ինքնատիպ կնիքը՝ որ ամէն տեղ կարելի է կարդալ։

Ցոյն կամ Հռովմական այնչափ նշանաւոր չաստուածները եւ օրէնսդիրները միւս մարդերէն աւելի ինչ գիտեն։ Ինչ գիտեն Նումաները, Լիկուրկոսները, Հնդկաստանի Քուրմերը և Կոմփուկիոսները։ Ատոնք Բարոյականութիւնը մտքի մէջ թողուցին։ Ատոնց մէջ մէկը կայ որ նոր բան մը բսած ըլլայ մեր ապագայ վիճակին, մեր հոգիին, Աստուծոյ գոյութեան եւ արարչութեան վրայ։ Ատոնք մեզի կարեւոր եւ գիտնալու արժանի ոչինչ սորվեցուցած են։ Կրօնական խնդիրը բնաւ խնդիր չէ եղած անոնց համար, այնչափ մթին, խառնակ եւ չփոթ է իրենց աստուածաբանութիւնը։

Նախնական ճշմարտութիւն մը կայ՝ որ կուգայ եւ կը հասնի մարդուն օրօրոցը, որ կը գըտնուի ամէն ազգի եւ աղանդի մէջ եւ որ գըրուած է Աստուծոյ ձեռքով մեր սրտին ու հոգիին մէջ։ Կայ բնական օրէնք մը՝ ուսկից կը բղխին արդարութիւնը, Աստուծոյ գոյութիւնը, մարդուն ծանօթութիւնը։

Միայն մէկ կրօնք կայ որ իր բոլոր դարերուն ամբողջութեամբը կ'ընդունի բնական օրէնքը։ Միայն մէկ կրօնք կայ որ իրեն կը սեփականէ անոր սկզբունքը։ Միայն մէկ կրօնք կայ որ յաւիտենական վարդապետութեան մը առարկայ կ'ընէ զայն։ Ու այդ կրօնքը Քրիստոնէութիւնն է։

Հերետնոսներու մէջ բնական օրէնքը այլափոխուած էր անձնապաչտութեամբ եւ քաղաքականութեամբ։ Ասոր համար թոյլտուութիւն ալ կար։ Սակայն ասոր նուիրականութիւնը չէր ճանչցուած։ Այս օրէնքը ո՛չ տաճար ունէր, ո՛չ քահանայ եւ ոչ ալ լեզուէ զատ ուրիշ ապաստան ունէր, ապաստան՝ ուր Աստուած կը պահէր զայն իր նախախնամութեան իմաստութեամբը։

Դիցաբանութիւնը զօրութեան, հերոսնեբու, գիտութեան եւ Բնութեան բարեգործութիւններուն նուիրուած տաճար մըն է։ Իմաստուններն տեղ չունին հոն։ Իրապէս իմաստուններ տեղ չունին հոն։ Իրապէս իմաստունները բնական թշնամին են կռապաչտութեան որ նիւթը կ'աստուածացնէ։

Մտէք կռապաշտութեան սրբավայրերը, հոն ո՛չ կարդ կը տեսնէք եւ ո՛չ ներդաշնակութիւն։ Հոն ճչմարիտ քաոս մըն է։ Հազարաւոր հակասութիւններ, եւ աստուածներու դէմ կռիւ, քանդակագործութեան անչարժութիւններ, բաժանում միութեան, իրենց էութեան մէջ եղծուած կամ ուրացուած աստուածային ստորոգելիքներու պատառում, տգիտութեան իմաստակութիւններ, պիղծ տօներ, անառակութեան յաղթանակներ։ Ամէն տեսակ ապականութիւն թանձր խաւարի մը մէջ պարուրուած կուռքեր եւ քուրմեր։ Այսպէ՞ս կը փառաւորուի Աստուած։ Արդեօք ատոնք կրօնք կամ աստուածնե՞ր են որ բաղդատութեան դրուին Քրիստոնէութեան հետ։

Ես կ'ըսեմ, ո՛չ։ Բոլոր Ողիմպոսը կը կանչեմ առեանիս առջեւ, կը գտնեմ բոլոր դիք եւ քնաւ չեմ կրնար խոնարհիլ այդպիսի ունայն եւ ոչինչ բաներու առջեւ։

Հնդկաստանի եւ Չինաստանի, Աթէնքի եւ Հռովմի չաստուածներն ու օրէնսդիրները չունէին այնպիսի բան մը որ ինծի պահպանք ազդէ։ Չեմ ուզեր անիրաւ գտնուիլ անոնց դէմ։ կը գնահատեմ անոնք իրենց արժանիքին համեմատ։ Անշուշտ այդ իշխանները, որոնց գոյութիւնը հաստատուած է մարդերու մտքին մէջ իբր պահակներ կարգի եւ զօրութեան, հասարակ մարդիկ չէին։ Բայց ատոնց պօծերուն մէջ պէտք է հաշուել աչխարհի առաջին դարերուն տգիտութիւնը։ Այս տգիտութիւնը անսահման եղաւ, որովհետեւ մոլութիւնները առաքինութեան հետ աստուածացան, որովհետեւ մարդկային եռեակայութիւնը մեծ դեր մը կատարեց հետաքրքրական հրապուրանքներու մէջ։ Այսպէս, բռնութիւնը, հարստութիւնը, գոռոզութիւնը եւ իշխանութեան բոլոր նշանները, հաճոյքի սէրը, անսանձ հեչտութիւնը, զօրութեան զեղծումը չաստուածներու կենսագրութեան զարմանալի յարացոյցներն են, ինչպէս առասպելաբանութիւնն ու բանաստեղծութիւնը մեզի կը ներկայացնեն։

Ես Լիգուրկոսը, Նուման, Կոնփիւկիոսը ուրիշ բան չեմ նկատեր, եթէ ոչ միայն օրէնսդիրներ որ Տէրութեան մէջ առաջին դերը ունենալով, ընկերային խնդիրներու լաւագոյն լուծումը փնտռեցին։ Ատոնց մէջ չեմ տեսներ բան մը որ աստուածութենէ բղխած ըլլայ եւ նոյն իսկ իրենք այդ աստիճան չգոռոզացան։

Յայտնի է որ իրենց յաջորդները միայն աստուածացուցին առաջին բռնապետները, դիւցազնները, ազգերու իշխանները եւ առաջին հասարակապետութիւններու հիմնադիրները։

Ես սակայն, այդ աստուածներն եւ այդ մեծ մարդիկը կը համարիմ իմ քնութենէս մարդիկ։ Անոնց հանճարը իմինէս միայն մէկ կերպով կը տարբերի։ Անոնք ալ, ինծի պէս, իրենց ժամանակներուն մէջ մեծ դեր մը խաղացին։ Ատոնց վրայ չկայ այնպիսի բան մը՝ որով աստուածային էակներ ճանչցուին։ Ընդհակառակը բազմաթիւ կապակցութիւններ կը տեսնեմ անոնց եւ իմ միջեւ։ Անոնց վրայ կը գտնեմ այնպիսի նմանութիւններ եւ սովորական տկարութիւններ եւ սխալանքներ՝ որոնք զանոնք ինծի եւ մարդկութեան կը մօտեցնեն։ Անոնց կարողութիւնները իմ կարողութիւններուս կը նմանին։ Տարբերութիւնը միայն այս զօրութիւններուն գործածութեան մէջ է, մեր առաջադրութիւններուն, երկրին եւ պարագաներուն համեմատ։

Բայց Քրիստոսի համար խնդիրը այդպէս չէ։ Անոր ամէն մէկ գործը դիս կը զարմացնէ։ Անոր հանճարը իմ հանճարէս չատ բարձր է եւ իր կամքը դիս կը չուարեցնէ։ Անոր եւ աչխարհի վրայ եղող ոեւէ բանի մէջ բաղդատութիւն չկրնար ըլլալ երբեք։ Ան բոլորովին տարբեր էակ մըն է։ Իր գաղափարները, իր զգացումները, իր յայտնած ճչմարտութիւնները, իր համոզելու ընդունակը ո՛չ մարդկային բանաւորութեամբ կը մեկնուին եւ ո՛չ ալ իրերու քնութեամբ։ Իր ծնունդն ու կեանքի պատմութիւնը, իր վարդապետութեան խորութիւնը՝ որ իրապէս կը հասնի դժուարութեան գագաթը եւ որ անոնց ամենահրաչալի լուծումն է, իր Աւետարանը, իր դարերու եւ թագաւորութիւններու մէջ ունեցած ընթացքը, այս ամէն բաները ինծի համար հըրաչքներ, չեմ գիտեր, ի՛նչ տեսակ անքննելի խորհուրդներ են որ դիս կը խորասուզեն մտածութեան մը մէջ՝ զոր չեմ կրնար թողուլ։ Խորհուրդներ՝ որ աչքերուս առջեւ են. յաւիտենական խորհուրդներ՝ որ չեմ կրնար ո՛չ ուրանալ եւ ո՛չ մեկնել։

Ես այս բոլորին մէջ մարդկային բան մը չեմ տեսներ երբեք։ Որչափ աւելի մօտենամ ատոնց, որչափ աւելի քննեմ երկարօրէն, կը տեսնեմ որ ամէն բան ինծմէ վեր է։ Ամէն բան ունի մեծութիւն մը՝ որ կը խորտակէ եւ կը չախչախէ

գիս։ Ու որքան որ մտածեմ, գարձեալ չեմ կրնար թափանցել այս գաղտնիքներուն։

Անոր կրօնքը գաղտնիք մըն է եւ կը ծագի այնպիսի իմացականութենէ մը որ ապահովապէս մարդու իմացականութիւն չէ։ Այնպիսի խորութիւն մը ունի ան, որ կը ստեղծէ բառեր եւ անծանօթ առածներ։ Յիսուս երբեք փոխառութիւն չէ ըրած մեր գիտութիւններէն։ Իր նմանը միայն ինք է։ Փիլիսոփայ չէ ան, որովհետեւ հրաշքներով կը գործէ։ Իր աշակերտները սկիզբէն ի վեր գինքը կը պաշտեն։ Յիսուս անունք կը համոզէ ո՛չ թէ տրամաբանութեան սեթեւեթաներով, այլ զգացումով մըայն։ Աստր համար նախնական ուսումներու եւ դրագիտութեան չենթարկեր անոնք։ Իր բոլոր կրօնքը հաւատաւոյ է։

Ճշմարիտ է որ գիտութիւններ եւ փիլիսոփայութիւններ փրկութեան համար օգուտ մը չունին։ Յիսուս կը ծնի երկինքի գաղտնիքը եւ հոգիին օրէնքներր յայտնելու համար։ Իր գործը միայն հոգիի հետ է. միայն հոգիի հետ կը խօսի. միայն անոր կը բերէ իր Աւետարանը։ Հոգին բաւական է անոր, ինչպէս ան բաւական է հոգիին։ Մինչեւ իր օրը հոգին բան մը չէր։ Նիւթը եւ ժամանակը աչխարհի տէրերն էին։ Իր ձայնով ամէն բան կարգի մտաւ։ Գիտութիւն եւ փիլիսոփայութիւն երկրորդական աչխատութիւններ են, Հոգին իր մեծութիւնը գտաւ։ Դպրոցական ամէն ճամարտակութիւն կը կործանի միայն մէկ բառով. Հաւատ։

Թարգ. ՄԵԼԱՆԻԱ ՈՐԲԵՐԵԱՆ

ՎԱՌԱՐԱՆԻՍ ՔՈՎ.

ՋԱՆԳԱԿԸ

(ՍՏՈՒԵՐ)

1.

Զանգա՛կը. երբեք խորհա՞ծ ես անոր հնչիւնին վրայ։ Զանգակը, զոր Շիլլեր անմահացուց, եւ որ փոխադարձաբար անմահացուց տիեզերաձնչակ քերթողին եւ պատմաբանին անունը։ Արդարեւ ազնիւ հպարտութեամբ կ'արտասանեն այսօր Քրիստոնեայ Տեւտոններ իրենց անմահ բանաստեղծին անմահ քերթուածը, «Զանգակ»ը։ Ցիրաւի ամէն Քրիստոնեայ երկրի համար՝ բոլոր ձայներէն ու հնչիւններէն աւելի քաղցր, աւելի ներդաչնակ ու վսեմ, աւելի սրտագրաւ ու հոգեհմայ, աւելի ընտանի հնչիւն կարելի՛ է գտնել քան փարա փարա զանգիւնը եկեղեցւոյ զանգակներու։

Երեւակայէ գքեզ, սիրելի ընթերցող, աչխարհիս մեծագոյն ոստանին, Լոնտոնի վիթխարի փողոցներուն մէջ։ Հա՛ն, այդ աննման եռուզեռին, աղմուկին ու ժխորին մէջ, հեւքոտ վազքին ու տենդոտ գործունէութեան, չոխինդներու եւ չառաչումներու մէջ, քառասային թոհ ու բոհին մէջ՝ յանկարծ ականջիդ կը հասնի տարբեր ձայն մը, հեռուէն, վերէն, բարձրէն, եկեղեցւոյ զանգակներու ձայնը... Ջա՛յն մը ա՛յնքան տարբեր քու չուրջիդ ձայներէն, ձա՛յն մը անզուգական ու առինքնող՝ որ կը բերէ քեզի պատգամը տիեզերական ճչմարտութեան, երկնային անմահ սիրոյ, պատգամ մը բարձր ու վսեմ, վեր բոլոր սաորին ու գարչ նկատումներէ, ճղճիմ ու գձուձ հաչիւներէ, բոլոր անձնասիրութիւնէ ու անասելի մեղքէ։ Հո՛ն, այդ բազմամբոխ մայթերուն վրայ, խուռն ամբոխ մը կ'անցնի դէպ արեւելք, ուրիշ մը դէպ արեւմուտք, ամէնուն վազքը, նպատակը, խորհուրդն ու մտասեւեռումը երկրաւոր բաներու վրայ, — աչխարհային զբաղում, գործ, դրամ, չահագիտութիւն, հաճոյք, մեղք... Ցանկարծ Ս. Պօղոսի փառաչուք գմբէթէն կը հնչեն զանգակները... մեղմ, վճիտ, ներդաչնակ, վեր տանելով խորհուրդներդ, հեռի արտաքին աչխարհի աղմուկէն ու ժխորէն, վեր դէպ ի կատարեալ խաղաղութիւնը՝ զոր աչխարհ չկրնար տալ...։

Ո՞ւր չլսուիր այսօր եղեղցւոյ զանգակներու ձայնը։ Հարաւի արմաւենիներու չուքին ներքեւ, հիւսիսի մայրիներու հովանիին տակ, հովիտներու խորը, բլուրներու կատարը, քաղաքի, աւանի, գիւղի մէջ, նոյն մեղմ ձայնն է՝ որ կ'արձագանգէ, նոյն անուչիկ հնչիւնն է՝ որ կը թրթռայ մօտէն ու հեռուէն, օ՜հ, աննման երաժչտութիւնը Յիսուսի անպատմելի սիրոյն, հոգեպարար մեղեդին փառաւոր Աւետարանին՝ առաջնորդելու մեզ դէպ ի հայրենիք, քաղցր, երկնային տուն...։

Եկեղեցւոյ զանգակները, ինչ պատգամներ ունին ամէնուն համար, վչտաց ու տրտմութեան, հաճոյքի ու բերկրութեան, թէ՛ մեղմ հնչեն թէ՛ բարձր։ Զանգակները, քարոզիչներն,

աւետարանիչները չե՞ն մխել Սիրոյ պատգամին։ Ո՛հ, երանի թէ հոնաւոր էակը լսելու ականջներ ունենար ու լսէր...։

Հին ժամանակները ընդհանրացած սովորութիւն էր մասնաւոր անուններ տալ զանգակներու։ Երբեմն անոնք սուրբերու անուններով կը կոչուէին, երբեմն այն անձերուն անունով՝ որոնք նուիրած էին զանոնք եկեղեցիի մը։

Ցարմար չէ՞ ուրեմն, սիրելի ընթերցող, կարգ մը գեղեցիկ անուններ տալ մեր զանգակներուն, որով կարելի ըլլայ թերեւս աւելի լաւ հասկնալ անոնց պատգամը։

Անուանենք առաջին զանգակը Հաւատք։ Հաւատքի Զանգակ. Ինչ կը հրամայէ այդ զանգակն իր զանգիւնով մեզի. —Հաւատք ունենալ Աստուծոյ վրայ, Հաւատք՝ Հօր Աստուծոյ գթութեան եւ չնորհաց, ու անպատմելի սիրոյն վրայ, Հաւատք՝ Որդւոյն, Յիսուս Քրիստոսի փրկութեան վրայ, Հաւատք՝ Հոգւոյն Սրբոյ օգնութեան ու մխիթարութեան վրայ, եւ անխախտ, կենդանի Հաւատք Սուրբ Երրորդութեան վրայ։

Երբ անձկութեան ու վշտաց մթին ամպեր կը պատեն մեր երկինքը, երբ մեր աչքերը գրեթէ կը կուրանան դառն արտասուքէ, օ՜հ, այն չար ժամանակներու մէջ՝ երբ արեւն ու լուսին, աստղեր ու մոլորակներ կը խաւարին, երբ կը խախտին երկրիս հիմերը, եւ ամէն բան կը չրջի վերիվայր, ինչ քաղցր ու սփոփիչ է յայնժամ լսել՝ պատգամը զանգակին —, «Հաւատա Աստուծոյ, Անիկա երբեք պիտի չթողու քեզ, բնաւ պիտի չմոռնայ քեզ։» Ամէն բան բարիի վորձակից կ'ըլլայ անոնց՝ որ կը հաւատան Անոր եւ կը վախնան Անկէ։

Երկրորդ զանգակը կը բերէ ձեզի Յոյսի պատգամը, — Յոյսի Զանգակն է այն։ Ունկնդիր անոր գուն որ կարօտ ես այդ սփոփիչ հրեշտակին —

«Ինչո՞ւ յուզուի, ով մարդ, տխրի քու հոգին,
Ինչո՞ւ նրկուն՝ վշտաց ներքեւ անպատում.
Երգէ յուսով՝ սիրտդ սիրով կաթոգին,
Գովէ զԱյն միշտ, գիշեր ցորեկ անդադրում։»

Թող այս զանգակը խրախուսէ քեզ ինքնօգնութեան, եւ մղէ զքեզ վհատանքի սառ ժպիտին առջեւ չընկրկելով՝ լաւագոյն ժամանակներու յուսալ։ Թող ազդարարէ քեզի թէ «կեանքն իրական է, վսեմաջան, եւ նպատակ ունի, անոր վախճան չէ գերեզման, անդին ալ կը նայի։» Կեանքը մեզի տրուած չէ որպէս զի կասկածներով ու վախերով ի զուր վատնենք, կամ տրտունջներով ու դժգոհութեամբ դառնացնենք զայն, այլ պէտք է եռանդուն ջանքերով զօրացած, հաւատքով հաստատուած եւ յուսավառ փարինք անոր՝ որքան ալ կարճատեւ ըլլայ։ Յոյսի զանգակին հնչիւնին մեղմ թրթռումներուն մէջ կը լսուի քնքուշ քերթողուհիին չքնաղ տաղերգը, —

«Ցանկարծ շող մը կուռ խաւարէն, բոցեղ հրթիռ,
Կը բեկբեկի, դուրս կը սուրայ եթերին մէջ.
Ամէն կողմէ կայծկլտուքներ, լոյս եւ յայթիռ,
Բիւր փայլակներ կը նշուլեն, հրդեհ անվերջ։

Ու կը տեսնեմ նորէն պարը զրկեալներուն.
Փարատած է հիմա մէգը անոնց ճակտին.
Ծիածան մը կը պսակէ զանոնք հեռուն,
Զուարթ դէմքեր կը փողփողին ու կը ժպտին։

Արշալոյսն է որ կը ծագի հորիզոնէն.
Անուշ արեւ, քու լոյսիդ մէջ սուգը չապրիր,
Եւ դժբաղդներն ու զրկեալներն զքեզ կ'օրհնեն.
Արդարութիւնն ես դուն յաղթող միշտ անխորտիր։»

Երրորդ զանգակը՝ սիրոյ, գթութեան զանգակն է, ու Տարօնացին արձագանգը կ'ըլլայ անոր գանգիւնին. — «Եթէ մարդոց ու հրեշտակներու լեզուները խօսիմ եւ սէր չունենամ, ... եթէ մարգարէութիւն ունենամ ու հասկնամ ամէն խորհուրդներն ու ամէն գիտութիւնը, եւ եթէ ունենամ ամէն հաւատքը՝ մինչեւ լեռները տեղափոխելու, ու սէր չունենամ, ոչինչ եմ։» Կեանքի այս ճեպընթաց սրացումին, այս կնոջ հասունցող ու մաշող հոգիներուն համար աւելի անհրաժեշտ չի՞ դառնար Սիրոյ զանգակին ձայնով կազդուրուելու պէտքը։ Այո՛, սիրոյ երգը, սիրոյ զանգակին հնչիւնն ու թրթռումը այն հանգրուաններէն է ուր ամէն մարդ կանգ կ'առնէ, իր յոգնութիւնը կը մոռնայ, կը կազդուրուի եւ յաջորդ օրուան կը պատրաստուի։ «Սիրոյ երգը այն միակ բանն է որ մարդիկը կը մօտեցնէ ու կը միացնէ իրարու, աղօթքին պէս ու արցունքին պէս, որոնք երգեր են անչուշտ, երգերուն գերագոյնները,» — ինչպէս կ'ըսէր մեր ծանօթ արձակագիրներէն մին։ «Ուրախութիւնն այն կարճն է որմէ չատ կնոջ կը կարուի մարդկութիւնն իր առօրեայ

հոգերովն ու մտմտուքներովը,» եւ սիրոյ զանգակին մկլանոյչ թրթռումն է որ մանկութեան, անմեղութեան պատրանքը կու տայ մեզի այս վաղանցուկ կեանքին մէջ։ Երբ լսենք այս զանգակին թրթռումը, կարծես դարձեալ կը զգանուինք մեր հոգեւոր կեանքի ամպահերձ բարձունքները, երկրէն ա՛յնքան հեռի եւ երկինքին այնքան մօտիկ, ուր չնորհք ենք ունեցեր բարձրանալու։ Երանի թէ այս զանգակը միշտ հնչէր Աստուծոյ սէրը մեզի համար, եւ ա՛յն սէրը՝ զոր պարտինք ունենալ Անոր համար, եւ իրարու համար, սէր աննման՝ Աստուծոյ հանդէպ, եւ սէր՝ ընկերին հանդէպ։

Սակայն, սիրելի ընթերցող, եթէ զանգակները չհնչեն յարմար ժամանակին եւ յարմար եղանակով, արդիւնքը կ'ըլլայ աննկերդաչնակութիւն, տգեղ, վհատեցուցիչ աղմուկ, անհաճոյ, անտանելի ժխոր, անհանդուրժելի վիճակ։ Ո՛րքան անտանելի է անկերդաչնակ կեանքը՝ մարդկային սեռին մէջ։ Թող այս զանգակին հնչիւնը Սէր ըլլայ, եւ բոլոր զանգակները ներդաչնակ հնչեն մարդկային կեանքին մէջ։ Կառավարել մեր բնաւորութիւնը, զսպել մեր լեզուն, եւ հեռի կենալ ամէն անազնիւ ու վիրաւորիչ խօսքերէ, ահա մեր նուիրական պարտականութեանց մին։ Սէր, միայն սէր, թող ըլլայ այս զանգակին պատգամը, «Սիրեցէք զմիմեանս,» — քանզի Սէր է Աստուած։

ԸՆԴՕՎԵԱՆԵՐը

Ընդծովեայ կոչուած ահարկու եւ մեծ աւեր գործող ծովային հրաչալիքը, որ այս համեմատական պատերազմներուն մէջ մեծ յեղաշրջում յառաջ բերաւ, նոր գիւտ մըն է։ 1882ին Թրանսացի Կիւսթաւ Զէսէ հնարեց այս փոքր մարտանաւը։ Ընդծովեան կրնայ ծովուն տակէն անտեսանելի խորութեան մէջ նաւելով՝ մեկ երկու մղոն հեռաւորութենէ յարձակիլ հակայ մարտանաւերու վրայ եւ թորփիլահար ընել զանոնք։ Այսպէս, անակնկալ ժամու մէջ, գիշեր կամ կեսրեկ, ակնթարթի մը մէջ կարելի է յարձակումը գործել 30,000 տոկոչի. տարողութիւն ունեցող գերագոյն արէանոթի մը վրայ, եւ զայն իր մէջ գտնուած 1,000-1,500 նաւաղներովը ծովամոյն ընել։

Սկիզբները ընդծովեաններով կատարուած փորձեր չատ անգոհացուցիչ արդիւնքներ տուին։ Յաղաղ Ջուրերու վրայ եւ ցամաքի մօտ կատարուած տասը փորձերէն հազիւ մին նպատակին կը ծառայէր։ Անգլիացիք տղու խաղալիկ կոչեցին այս նոր գիւտը։ Սակայն Ֆրանսայի ծովային պաշտօնէութիւնը գիւտին կատարելագործման մեծ կարեւորութիւն տուաւ։ Վերջին կատարեալ փորձը 1892ին Ֆրանսայի Պրեսթ քաղաքին նաւահանգտին մէջ կատարուեցաւ։ Ֆրանսացիք իրենց թուլբերանութեամբ, եւ իրրեւ պարծանք, իրենց նաւային ճարտարագործութեան այս ճիւղին վերաբերեալ ամէն գաղտնիք հրապարակեցին։ Այսպէս բոլոր ծովային մեծ ազգերը ընդունեցին ընդծովեան իրրեւ անբաժան մաս իրենց նաւատորմիղին։

1898ին Սպանեամերիկեան պատերազմին ժամանակ Սպանիական նաւատորմիղը, ծովակալ Սերվերայի հրամանատարութեան տակ, կրցաւ Քատիզէ մինչեւ Քուպա կղզին երթալ եւ Սանթիակոյի ծոցը մտնել ու երկար ժամանակ հոն փակուած մնաց։ Մ. Նահանգները ընդծովեաներ չունէին որ թորփիլահար ընէին զանոնք ծոցին մէջ։

1904ին Ռուս-Ճաբոնական պատերազմին առեն ո՛չ Ռուսերն եւ ո՛չ Ճաբոնները ունէին ընդծովեաներ, եւ երկար ժամանակ Ռուս նաւատորմիղը Փորթ Արթհրի ծոցին մէջ փակուած մնաց։

1911ին Իտալեթուրք պատերազմին ժամանակ թէեւ Իտալացիք ունէին ընդծովեաներ, բայց գործածելու պատեհութիւն չունեցան, եւ կամ կարող չեղան իրենց ընդծովեաներովը յարձակիլ Տարտանէլէ ներս համախմբուած Օսմանեան մարտանաւերուն դէմ։

Ընդծովեաներու գերազոյն ոյժը եւ օգտակարութիւնը միայն այս համեւրոպական պատերազմին առթիւ երեւան ելան։ Գերմանները, որ իրենց զինուորական գործերը խիստ գաղտնի պահելու յատկութիւնը ունին, իրենց աւելի լաւ կազմակերպուած եւ կատարելագործուած ընդծովեաներու տորմիղին միջոցաւ հիանալի գործ տեսան։ Ֆրանսացիները եւ Անգլիացիները, որ նաւային ոյժերու եւ ընդծովեաներու գերակշռութիւն ունէին, երբեք չէին կրնար երեւակայել որ Գերմանիոյ այս փոքր բայց ահարկու ոյժերը պիտի յաջողէին բռնադատել իրենց նաւային

գերակչիռ ոյժերը փակուած պահելու Մանչի մէջ։ Ո՛չ Անգղիացիք եւ ո՛չ ալ Ֆրանսացիք կրցան իրենց ընդօվեաններուն յարձակումի ենթել Քիլի եւ Համպուրկի նաւահանգիստներուն մէջ եւ կամ Քաթթարոյի եւ Փոլայի ծոցերուն մէջ ապատանած մարտանաւերուն դէմ։

Առաջին ընդօվեան 200 ոտնչի. տարողութիւն ունէր, այսինքն, միջակ մեծութեամբ չոգենաւակ մըն էր։ Օդ եւ կազ պարունակող ընդունարաններու միջոցաւ հազիւ մէկ երկու ժամ ծովին տակ կարելի էր պահել զայն, եւ միայն քանի մը նաւազ եւ երկու Թորփիլաձակ խողովակներ ունէր։ Իսկ ներկայ պատերազմին մէջ գործածուած ընդօվեաններն ունին 1,200 ոտնչի. տարողութիւն, այսինքն աւելի մեծ են քան Շերբէթի 70 թիւ չոգենաւը, եւ ունին 2,000 ձիի ոյժ ունեցող մեքենաներ։ Արդի կատարելագործեալ ընդօվեան ջուրին մակերեսին վրայ ժամը 20 հանգոյց = 23 մղոն արագութիւն ունի, եւ կը կրէ իր ամէն կողմը Թորփիլաձակ խողովակներ։ Անոր օդի եւ կազի ընդունարանները կը կարողացնեն զայն մինչեւ 18 ժամ ծովին տակէն նաւարկել։ Ամէն զատ ջուրին մակերեսին վրայ նաւարկած ատեն կրնայ գործել իբրեւ կատարեալ Թորփիլահալած մը, զինուած է արագահարուած թնդանօթներով, եւ ունի 50—60 նաւազ։ Ընդօվեանները բնականաբար ջուրին մակերեսին վրայ աւելի արագ կ'ընթանան քան ջուրին տակէն։ Ջուրին երեսը գտնուած ատեն ընդօվեային արտաքին երեւոյթը կը նմանի Թրաձուկի։ Անոր ցոյկը եւ խելացի կողմը սրածայր են, եւ նաւին վերնայարկը կլոր է, եւ ամբողջովին պողպատեայ։

Ընդօվեանները կրնան ականներ հաւաքել իրենց մէջ գտնուած մասնաւոր գործիքի մը միջոցաւ։

Ընդօվեաններ գործածելը խիստ վտանգաւոր է եւ չատ դժուար, եւ անոնք ունին բարդ մեքենայութիւն մը, զոր վարելու համար կատարեալ գիտութիւն եւ վարժութիւն պէտք է։ Այս պատճառով միայն մեծ պետութիւնները կրցած են ընդօվեաններու տորմիղներ պահել, հակառակ անոր որ ինքնին մեծ արժէք ունեցող մարտանաւ մը չէ այն։ Վերջին դրութեամբ «F» ընդօվեայի մը արժէքն է 80—100 հազար Անգղ. ոսկի(*)։

Մ. ՍԷՐԱՖԵՄԱՐԵԱՆ

(*) Մեր նախորդ յօդուածին մէջ Նիւ Եորք քաղաքին Նիւ Քրոթոնի փապուղիին երկայնութիւնը նշանակուելու էր 33⅓ մղոն = 53 քիլոմեթր եւ 300 մեթր։

ՊԱՏԵՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Խ. ԼԵՒՈՆԵԱՆ, ՎԱՆ

Մարդկային կենաց չրջանին մէջ եղած են չատ տարիներ որ բոպէ մ'իսկ արժած չեն, մինչ ընդհակառակն եղած են բոպէներ որ դարերու արժէքն ունեցած են։ Ահա այդ հազուագիւտ բոպէները պատեհութեանց բոպէներն են։ Ինչպէս կ'ըսէ Ճոն Նոքս, «Մարդիկ մեկ վայրկեանի մէջ անգամ կարող են յաւիտեան տեղող գործեր կատարել։»

Ուստի կը սիրեմ հաւատալ թէ սոյն օգտաբեր պատեհութեանց բոպէները աստուածառաք հրեշտակի մը ձեռքով հնչուած զանգակի ձայներ են Պրոպատիկէ աւազանը խառնող հրեշտակին պէս մարդուս չատ անգամ անդամալուծութեան գատապարտուած միտքն ու հոգին ելեկտրականացնելու և չարժման մէջ դնելու համար։

Ահա այս ազդարար բայց լռիկ ձայնը մարդիկ կ'առնեն երբեմն իրենց լսած մէկ ազդու քարոզէն կամ հասարակ խօսքէ մը, կարդացած մէկ գիրքէն, տեսած ու զննած մէկ առարկայէն, զուգորդուած մէկ խորհուրդէն և անհնար դէպքէ մը։ Ուրեմն մարդուս խիղճը, գիտակցութիւնը, յիշողութիւնը, լսողութիւնը, զգացումը եւ դիտողութիւնը կը սատարեն իրեն յաչէտ նոյն ազդարար ձայնին համեմատ չարժելու։

Ջորջինակ, Դամասկոսի ճամբային վրայ այն հրաշալի բոպէին Սաւետարանն հալածող Սօղոսի ականջին հնչող այս մէկ նախատաստութիւնը, «Սաւո՛ւղ, Սաւո՛ւղ, ընդէր հալածես զիս,» բաւական եղաւ զինք Աւետարանը տարածող Պօղոս մը դարձնելու։ Դիտէ մը, և այն ալ չար կնոջ մը, կծու յանդիմանութիւնը բաւ եղաւ Ճոն Պունեանի իր բարոյական վատթարացումէն ազատելու եւ անկէ ետք «Երկնային ճամբորդութիւն» անուն հոգեցունց գիրքը հեղինակելու։ Կիկերոնի մէկ բարոյական դրուագը պատճառ եղաւ Ս. Օգոստինոսի զեղծ բարքն ուղղելու եւ զինք Քրիստոնէական կրօնի մեծ պաշտպանն ու ախոյեանը հանդիսացնելու։ Քրիստոնեայ ծերունիի մը դողդոջ խօսքերը հերիք եղան Սուրբն Ցուստինոսը կռապաշտ փիլիսոփաներու գիրկէն փիլիսոփայից փիլիսոփայ Յիսուսի գիրկը նետելու։

Հռոմէական մէկ եկեղեցիի այն տարժանելի սանդուխէն ապաչխարական վերելքի պահուն

Աւետարանի այս կարճ նախադասութիւնը, «Մենք հաւատով փրկուած ենք,» բաւական եղաւ մեծ բարեկարգիչ Մարտինոս Լուտերի համար որ վեր կանգնի յանկարծ եւ կղերական սեւ սքեմին հետ պատռէ Ճիզվիթական ներողութեան կոնդակը եւ առաջ տանի կրօնական բարեկարգութեան գործը, առանց իր դէմ եղած բազմապիսի դժուարութեանց ուրուականներէն ազդուելու։

Ջուրով լի սանի մը եռացած պահուն ո՛վ տեսած չէր անոր խուփին չարժիլը, ինչ որ գուցէ մանուկի մը կամ մանկամիտ մարդու մը աչքերուն զուարճալի դէպքէ մը աւելի արժէք չունենար։ Բայց այս աննշան պատահմունքը Ճէյմս Ուաթթի միտքին մէջ չոգեշարժին գիւտը թելադրեց։

Մնձորի մը յանկարծական անկումն ըստ ինքեան աննշան մի դէպք համարուած է, այնպէս չէ՞։ Սակայն եւ այնպէս խորախորհուրդ Նեւտոնի միտքին՝ ձգողութեան մեծ գիւտը թելադրելու պատճառ եղաւ այդ աննշան դէպքը։

Թերեւս չատեր գմբէլինով խաղցած են թարմ ծառի կեղեւներու վրայ, բայց այսպիսի խաղ մը տպագրութեան գիւտը թելադրեց Ցովհաննէս Կութթէմպէրկի միտքին։

Որքո՜ հաւատալ կու գայ թէ կալուանաղօծումի հրաշալի գիւտը գորտի մը ոտքերուն թրթռումէն առաջ եկած է, թելադրուած ըլլալով կալուանի միտքին իր կնոջ միջոցով։

Բեռնաւորուած մրջիւնի մը քանիցս պատի վեր ելլելն ու իյնալը, նաեւ սարդի մը մէկ կողմէն միւսը իր բարակ թելին միջոցով ցատկելն մի քանի անգամ եւ վերջապէս յաջողիլն ո՛վ տեսած չէ։ Բայց ահա այս փոքրիկ միջատներուն յարատեւ ջանքն ու վերջնական յաջողութիւնը, կ՚ըսուի թէ, լքուած մեծ աշխարհակալի մը եւ ուրիշ մեծ մարդու մը յոյս եւ կորով ներշնչած են, իրենց անյաջող երեւցած գործը կրկնելու եւ վերջապէս բաղձացուած յաջողութեամբ պսակուելու։

Ընկոյզի մը կեղեւին ջուրի երեսին վրայ տատանիլը եւ սարդի ոստայնին նուրբ թելերը ո՛վ տեսած չէ։ Բայց կ՚աւանդուի թէ անոնց առաջինը՝ նաւաշինութեան եւ երկրորդը ոստայնանկութեան գիւտը թելադրած են նախամարդոց միտքերուն։

Այսպիսի աննշան համարուած դէպքի մը ծնունդ չէ՞ միթէ ապակիին գիւտը որ թելադրուեցաւ մի քանի Փիւնիկեցի նաւորդներու, երբ անոնք ծովեզերքի բորակախառն աւազնեղուն վրայ խարոյկ մը վառած լինելով՝ տեսան այն աւազին՝ փայլուն բաղադրութեան մը վերածուիլը։ Այսպէս առաջ եկած է նաեւ ծիրանի գոյնին գիւտը՝ չան մը գունչի մաղերուն հրաշագեղ կարմրութեամբ, որ գոյացած էր Կարմիր Ծովին եզերքը որսացուած կարմրագոյն խեցեմորթներու միջոցով։

Շատ երկար եւ գուցէ ձանձրալի պիտի ըլլար չարունակել այս ցանկը։ Ուրեմն այսչափ մը բաւ թող սեպուի ապացուցանելու թէ մարդիկ չատ անգամ այսպիսի լուիկ պատահմունքներով չարժած են ի գործ եւ այն կերպով օգտակար եղած ու մնայուն համբաւ եւ անուն վաստակած են աշխարհի մէջ նոյն իսկ իրենց մահէն վերջ։

(Մնացածը յաջորդ անգամ)

ՆԱՄԱԿ ԶՄԻՒՌՆԻԱՅԷ

Քաղաքիս Հայ Աւետ. ժողովուրդը, գնահատելով Վեր. Ա. Ս. Տարագճեանի մէկուկէս տարուան արդիւնաբեր գործունէութիւնը՝ միաձայն հաւանութեամբ հրաւիրած է զայն՝ իբր մնայուն հովիւ։ Կը յուսանք թէ Վեր. Տարագճեան սիրայօժար պիտի ընդունի այս հրաւէրը, եւ երկար տարիներ պիտի գործէ այս կարեւոր կեդրոնին մէջ։

Ե. Բ. Ընկերակցութիւնն ալ կանոնաւոր բաբար չարունակած է իր ժողովներն ու գիշերային դասախօսութիւնները։

Հանգուցեալ հովիւ, Վեր. Ց. Թաշճեանի զաւակներուն կրտսերագոյնը, Պրն. Սուրէն, որ Միջազգային Գոլէճի 1913ի փայլուն շրջանաւարտներէն էր, երկաթուղւոյ ընկերութեան մէջ կը պաշտօնավարէ։ Իր միւս եղբայրներն ու քոյրերը, որոնք Ամերիկա կը գտնուին, խիստ պատուաբեր դիրքերու եւ պաշտօններու մէջ են, եւ Ամերիկեան մամուլին կողմէ քանիցս գնահատման ու գովեստի արժանացած։ Շատ փափաքելի էր որ այսպիսի բարեհամբաւ զաւակաց ծնողն եղող եւ երկար տարիներ ազնուոյն եկեղեցւոյն հոգեւոր պէտքերը լիուլի գոհացնող պատուական երէցի մը գերեզմանին վրայ վայելուչ մահարձան մը կանգնուած ըլլար։

Միջազգային Գոլֆի ուսանողաց թիւը թէև պակաս է այս տարի (170, որոնց 60ը գիշերօթիկ), սակայն ուսանողութեան որակը չատ ընտիր ու գոհացուցիչ է։ Ասիկա ճշմարիտ է մանաւանդ Հայ տարրին համար, որ թէեւ անցեալ տարի ընդհանուր թիւին $^1/_8$ն էր, այսօր $^1/_4$ը կը կազմէ, եւ ուսումնական բարձր համբաւան արժանացած է։

Ա. Կ. ԿԻԼԻՊԻՆԿԵԱՆ

ԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՄԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

Պերլին (Վոլֆ), Յունվ. 27. Ընդհ. բանակատեղին կը հաղորդուի թէ արեւմտեան ռազմաթատրին վրայ Նիէօփոռի եւ Իբռի մօտ հրետանգումբիւն եղաւ։ Լա Պասէի հարաւարեւմտակողմը Քիւէնչիի մօտ դիրք մը վերագրաւելու թշնամի ձեռնարկ մը ձախողեցաւ։ Քրանի բարձանց վրայ մեր կոիւները յաջողութեամբ պահպանեցան։ Քէօթ Փարմի արեւմտեան եւ Հիւրթպիզի արեւելեան կողմի դիրքերէն վտարուեցան Ֆրանսացիները եւ բարձրաւանդակին հարաւային զառիվայրին վրայ քշուեցան։ 1,400 մեթր տարածութեան մը վրայ թշնամի բազում յենակէտեր գրաւուեցան յարձակմամբ եւ 265 գերի, 8 խորտրնկէց, ամրաչէն գինուորներու մթերանոց մը եւ մեծաքանակ ռազմանիւթ առնուեցան։ Սէն Միհիէլի հարաւարեւելակողմը թշնամի յենակէտ մը գրաւուեցաւ եւ թշնամի հակայարձակումմ մը ապարդիւն եղաւ։ Արեւել. ռազմաթատրին վրայ Կումպինէնի հիւսիսարեւելակողմը Ռուս յարձակողականը չյաւաջացաւ։ — Վիեննա (պաշտօնական). Ունկի վերին հովտին մէջ թշնամին երէկ Ուցոքի կրճին երկու կողմի բարձունքներուն վրայ իր դիրքերէն հանուեցաւ։ Այսպէս եռօրեայ կռուէ մը եւեւ առինք Կարպաթեաններու ամենակարեւոր կիրճերէն մին, որու չուրջ այնքան յաճախ կռիւ եղաւ կատաղաբար եւ որ Յունվ. 1է ի վեր Ռուսերու ձեռքը կը գտնուէր եւ յամառօրէն կը պաշտպանուէր իրարու եւեւ հաստատուած բազում ամրութիւններու միջոցով։ Ուցոքի կրճին հիւսիսարեւմտակողմը, նաեւ Լաթորէցայի հովտին եւ Ունկի հիւսիսային հովտին մէջ կռիւը կը չարունակէ։

Պերլին (Վոլֆ), 28. Մեծ ապայակոյսը կը հաղորդէ թէ արեւմտեան ռազմաթատրին վրայ Ճլանտարայի ծովեզերք Միտրլքէրք և Սլիփ գարձեալ ամբակոծուեցան թշնամիէն։ Քրանի բարձունքներուն վրայ նախընթաց օր գրաւուածներուն արեւելակողմը գարձեալ 500 մեթր խրամ գրաւեցինք։ Թշնամին ամսոյս 25էն 27։ ծանր կորուստ կրեց և գերի լնկածներուն թիւը 1,100է հասաւ։ Ռազմադաշտին վրայ 1,500է աւելի դիակ թողուց։ Վոժերու մէջ Սրնանի և Պան-սը-Սաթի կողմը, Վերին Ալզասի մէջ ալ Նիսըը Սափա-Հայտվայլըը-Հիրցպախ անտառի գծին վրայ բազում յարձակումներ գործեց, բայց ետ մղուեցաւ կորուստով, մանաւանդ Հայտվայլըրի եւ Ամէրվայլըրի հարաւակողմը։ Արեւել. ռազմաթատրին վրայ Կումպինէնի հիւսիսարեւելակողմը թշնամի կարեւոր յարձակումներ ետ մղուեցան։ — Վիեննա (պաշտօնական). Նակիակի հովիտն ալ այսօր ազատուեցաւ Ռուսերէն։ Թշնամին, որ ստուար ուժով այս հովիտը գրաւած էր մինչեւ Պէքսէրմէցօի հիւսիսակողման չրջանը, ստիպուեցաւ լքանել զօրեղապէս ամրացեալ իր վերջին դիրքերը։ Թորոնիան առինք, եւ թշնամին հալածելով հասանք Վիսքով, ուր թշնամի վերջապահներուն հետ կռիւ մը սկսաւ գարձեալ։ Վէզերզալասի հիւսիսակողմը եւ Վոլովէքի մօտակայ բարձանց վրայ Ռուսերը փորձեցին իրենց օգնական ուժերուն չնորհիւ վերագրաւել իրենց գլխաւոր դիրքը, բայց ետ մղուեցան մեզի տալով 700 գերի և 5 խորտրնկէց։

Պերլին (Վոլֆ), 29. Ընդհ. բանակատեղին կը հաղորդուի թէ արեւմտեան ռազմաթատրին վրայ Վերման օդանաւերու տորմիլիկ մը Տիւնքէրքի բերդաքաղաքին վրայ սաւառնեցաւ եւ ռատիկ ռմբակոծեց Անգղ. գին. հաստատութիւնները։ Նիէօփոռի հիւսիսարեւմտակողմը աւազակոյտերու վրայ գիշերային թշնամի յարձակում մը ետ մղուեցաւ։ Տեղ մը մեր դիրքին մէջ մտած թշնամի ոյժեր գիշերային սուինաւոր հակայարձակումով մը վանուեցան։ Լա Պասէի չրանցին հարաւակողմը կորսուած դիրքեր վերագրաւելու համար Անգղ. հակայարձակում մը ետ մղուեցաւ։ Արեւել. ռազմաթատրին վրայ Կումպինէնի հիւ-

սկսարեւելակողմը Քուսէնի չրջանին մէջ Ռուս յարձակում մը ի դերեւ հանուեցաւ։ Լովիցի ա-րեւելակողմը Լովիմովի հիւսիսարեւելակողմը վանեցինք Թշնամին իր դիրքէն եւ մտանք ա-նոր դէխաւոր դիրքին մէջ։ Գրաւեալ խրամները, բաց ի փոքր մէկ մասէն, մեր ձեռք կը մնան հա-կառակ Թշնամիին գիշերային բուռն հակայար-ձակումներուն։ — Վիեննա (պաշտօնական)։ Տե-ղացող առատ ձիւնը կը խափանէ գործողութիւն-ները։ Արեւմտեան Կալիցիոյ եւ Բոլոնիոյ մէջ հետազօտութիւններ, պահակախմբերու ընդհա-րումներ եւ երբեմն հրետաձգութիւն միայն կ'ըլ-լան։ Կարպաթեաններու մէջ Ուցոքի կրճին ա-րեւմտակողմը Ռուս յարձակումները ետ մղուե-ցան։ Վէգերզալասի եւ Վոլովէքի մօտ կռիւները վերջ գտան։ Թշնամին վանուեցաւ կրճին բար-ձունքներէն։

Պերլին (Վոլֆ), 30. Մեծ սպայակոյտը կը հաղորդէ թէ արեւմտեան ռազմաթատրին վրայ Նիէսլոսի մօտ Ցունվ. 28ի Փրանս. կորուստ-ները մեծ են։ Աւազակոյտերուն վրայ Մարոքքի եւ Ալժերիայի զինուորներու աւելի քան 300 դիակ կ'երեւին։ Լա Պասէի ջրանցին հարաւա-կողմը այս գիշեր երկու նոր խրամ խլեցինք թըշ-նամիէն։ Արկոնի արեւելեան մասին մէջ գետին չահեցանք եւ 11 սպայ, 731 զինուոր գերի վա-րեցինք եւ 12 խորտակեց ու փոքր բերանաչա-փով 10 թնդանօթ առինք։ Փրանս. 4-500 մեռ-եալ մնացին ռազմադաշտին վրայ։ Փրանս. հե-տեւակազօրաց 155րդ գունդը ոչնչացած կ'երեւի։ Մեր կորուստը համեմատաբար փոքր է։ Պատեռ-վիկէի հիւսիսարեւելակողմը Ակոմոն գիւղէն վանուեցաւ Թշնամին եւ Ակոմոն առնուեցաւ։ Արեւել. ռազմաթատրին վրայ Արեւել. Բրուս-սիոյ մէջ Ռուսերն ապարդիւն յարձակում մը գործեցին Տարքէմէնի արեւելակողմը եւ ամրա-կոծեցին մեր ամրութիւնները լիճերու սահա-յարթին արեւելակողմը։ — Վիեննա (պաշտօնա-կան)։ Հրետանիի քանի մը կարճատեւ կռիւնե-րու բացառութեամբ հանդարտութիւն կը տիրէ Բոլոնիոյ եւ Կալիցիոյ ճակատին մեծագոյն մասին վրայ։ Կարպաթեաններու մէջ Թշնամիին դէմ մղուած վերջին օրերու կռիւները յանգեցան կրճերու բարձունքներուն մեր կողմէ վերա-գրաւման։ 10,000 գերի եւ 6 խորտակիչ առինք։

Պերլին (Վոլֆ), 31. Ընդհ. բանակատէն կը հաղորդուի թէ արեւմտեան ռազմաթատրին վրայ երէկ հրետանիի կռիւ միայն եղաւ ի Ֆլանտրա։ Ֆրանսական քանի մը խրամ գրաւեցինք Փիւէն-չիի մօտ Լա Պասէ-Պէթիւնի ճամբուն հարա-ւակողմը եւ Քարանսիի մօտ Առասի հիւսիսարեւ-մըտակողմը։ Արեւել. ռազմաթատրին վրայ Բո-լոնիոյ մէջ Պորզիմովի մօտ Ռուս յարձակում մը ետ մղուեցաւ Լովիցի արեւմտակողմը։ — Վիեննա (պաշտօնական)։ Տունայէցի եւ Նիտայի վրայ երէկ երկուստեք բուռն թնդանօթաձգու-թիւն եղաւ։ Վերջին պահուն մեր հրետանին ե-րէկ ալ յաջողութիւն չահեցաւ Թշնամիին վրայ որ քանի մը խրամ պարպեց։ Բոլոնիոյ մէջ մերթ ընդ մերթ հրետաձգութիւն եղաւ, իսկ Կար-պաթեաններու մէջ բաւական հանդարտութիւն։ Անտառախիտ տեղեր ընդհարումները կը չարու-նակեն՝ կիրճերու բարձունքներուն մօտ հիւսի-սային դիրքերու գրաւման համար։ — (Նոյն)։ Աւստրիա-Հունգարական բանակին վերին հրա-մանատարութիւնը կը զեկուցանէ թէ Կարպաթ-եաններու ծառաչատ լեռներուն կիրճերը, Լուբ-քովի կրճին հարաւարեւելակողմը, Ռուսական Բոլոնիոյ եւ Արեւմտեան Կալիցիոյ մեր դիրքո-ղութիւններու թատրէն հետու ըլլալով, մասնա-ւոր ձգողութեան կէտ մը կազմելին Թշնամիին համար, որ կը յուսար անոնց գրաւումով Հունգարիա արշաւել զանազան կողմերէ։ Մանաւանդ Ուցոքի կիրճը եւ Վէրէքի ու Վիցքովի անց-քերը վերջին ամիսներս քանի մը անգամ գրաւ-ուեցան ու վերագրաւուեցան։ Վերջապէս մեր զօրքը հակառակ ամէն դժուարութիւններու եւ Թշնամիին թուական առաւելութեան յաջողեցաւ բոլոր կիրճերը գրաւել եւ Կարպաթեաններու ճակատը, որ Դեկ. երկրորդ կիսուն տեղի ու-նեցող Ռուսական հակայարձակումներուն պատ-ճառով քիչ մը ետ քաշուեցաւ արեւելեան թեւին վրայ ու կեդրոնը, հիմա վերահաստատուած ու նախկին վիճակին վերածուած է։

Պերլին (Վոլֆ), Փետր. 1. Ընդհ. բանա-կատէն կը հաղորդուի թէ արեւմտեան ռազմա-թատրէն կարեւոր լուր չկայ, նամնապէս արեւ-ելեանէն։ Վիսթուլայի հիւսիսակողմը Մլաւայի հարաւարեւմտակողմը Թշնամին վանեցինք քանի մը դիրքերէ զորս գրաւած էր մեր գծին առջեւ։ Փիլիքայի հարաւակողմը վերսկսանք մեր յար-ձակումները։ — Վիեննա (պաշտօնական)։ Երէկ բուռն գործունէութիւն տիրեց Ռուսական Բո-լոնիոյ եւ Արեւմտեան Կալիցիոյ ճակատին վրայ։

Շատ տեղ յաջող ընդհարումներ ունեցանք։ Կարապաթեանները կացութիւնն անփոփոխ է։ Լուփքովի կրճին արեւմտակողմը Ռուսական նոր յարձակումներ եւս մղուեցան եւ 5 սպայ ու 800 զինուոր գերի բռնուեցան։

Պերլին (Վոլֆ), 2. Ընդհ. բանակեցողէն կը հաղորդուի թէ արեւմտեան ռազմաթատրէն հաղորդելի ոչինչ կայ հրետանգութենէ զատ։ Արեւել. ռազմաթատրին վրայ Բոլոնիոյ մէջ հեծելազօրաց ընդհարումներ եղան Վիսթուլայի հիւսիսակողմը Լիւինօի չրջանին մէջ եւ Սիէրփի հիւսիսարեւմտակողմը։ Վիսթուլայի հարաւակողմը մեր յարձակումները կը յառաջանան։

Ուրիշ հեռագրատուներ. Անցեալ չաբթու լրացաւ պայմանաժամը որ Ռուսիաբնակ Գերմանի եւ Աւստրիա-Հունգարական հպատակներու տրուած էր երկրէն մեկնելու համար։ — Ֆրանսայի Պատերազմական եւ Ծովային նախարարները անցեալ չաբթու լրացուցին իրենց այցելութիւնն Անգղիա, ուր նախարարներու հետ կարեւոր տեսակցութիւններ ունեցան եւ Ճորճ թագաւորին ալ ներկայանալէ ետեւ Ֆրանսա վերադարձան։ Ամէն կէտի վրայ կատարելապէս համերաշխ ու համամիտ՝ զինակից կառավարութեան հետ։ — Ֆրանսացի Զօր. Փո սպայակոյտի մը հետ անցեալ չաբթու Ռուսիա ուղեւորեցաւ Շուէտ-Նորվեկիոյ ճամբով՝ Ռուս բանակին օգնելու համար։ Ֆրանսական բանակի ընդհ. մատակարար Մ. Տէքլօ ձերբակալուեցաւ գողութեան եւ զօշաքաղութեան յանցանքով։ — Աւստրիա-Հունգարիոյ Սրտաբին գործերու նախարար Մ. Պուրիան անցեալ չաբթու այցելեց Գերմանի ընդհ. բանակեցողը եւ պատիւ ունեցաւ կայսեր հետ ճաշել։ Սպայակոյտի պետին եւ Վարչապետին հետ ալ տեսակցեցաւ եւ Սեւ Արծուի պատուանշան տտանալով վերադարձաւ։ Շաբաթ ալ կայսրը Պերլին դարձաւ քանի մը օրուան համար։ Գերմանի Ելեւմտական նախարարն հրաժարեցաւ եւ անոր յաջորդեց Տէօյչէ Պանքի վերատեսուչ Մ. Հէլֆերիխ։ Զօր. Փրէյթակ ֆոն Լորինկոֆէն ընդհ. բանակի հրամանատար կարգուեցաւ փոխան Զօր. Վիլտ ֆոն Հոէնպորնի, որ Պատերազմական նախարար եղաւ։ — Վիէննական թերթեր կ'իմանան թէ Էմպզերկի մէջ պատերս վրայ աղդարարութիւն փակցուած է թէ Ռուսերն հաւանօրէն պիտի քաշուին քաղաքէն ռազմագիտական պատճառներով, բայց կը յուսան վերադառնալ։ Ուստի քնակչութիւնը հանդարտ մնալու եւ զգուշանալու է թշնամիին դէմ ցոյցեր ընելէ։ — Անկար գերիներու փոխանակումը Ռուսիոյ մերժումով ձախողած կը ցուցուի։ — Գերմանիոյ դաշնակցական խորհուրդը որոշեց ամսոյս սկիզբէն զրաւել ցորենի, հաճարի, եւն., մթերքը եւ բաշխման կայս. պաշտօնէութիւն մը կարգել սպառումը կանոնաւորելու համար։ Աւստրիա սահմանափակեց ցորենի ալիւրի գործածումը ճերմակ հացի ու խմորեղէնի համար։ Հունգարիա վճռեց տարի մը պատերազմական տուրք դնել 20,000 քուրոնէ աւելի եկամուտ ունեցողներէ։ Ոչ-պատերազմիկ Իտալիա անգամ բացառիկ անօրինութիւններ կ'ընէ ուտեստի նուազութեան առջեւն առնելու համար։ Հրովարտակ մը չնչեց սահմանագլխի իրաւունքը ցորենի եւ այլ արմտեաց համար ամսոյս սկիզբէն մինչեւ Յունիս 30։ Հանրօգուտ գործերու նախարարութեան յանձնարարեց անոնց փոխադրութեան համար 50 % զեղչել երկաթուղային սակը։ Ծովային նախարարութիւնը նոյնը յանձնարարեց պետութիւնէն նպաստաւորուած նաւային ընկերութիւններուն։ Անգղիա սրամտիր է Ռուսիայէ գնել 2 միլիառ ֆրանքի ցորեն, զոր կարելի չէ եղած արտածել։ Երեք զաշնակից տէրութիւններու ելեւմտական նախարարները Փարիզ պիտի համախմբուին սոյն գնման պայմաններուն վրայ համաձայնելու համար։ — Ազգասի մէջ Գերմանիա զօրք կը համախմբէ կարեւոր գործողութիւններու ի նախատեսութիւն։ — Հռոմէ կը հերքուի թէ Սերպիոյ գահաժառանգը հոն կ'ուղեւորի Մ. Կէննատիէֆի պաշտօնը հակակշռելու համար։ Կ'ըսուի թէ անոր ուղեւորութիւնը քաղաքական նպատակով չէ, այլ առողջական։ — Ռուս 2 չոգենաւ եւ 2 գետանաւ Դանուբի ճամբով ռազմանիւթ տարին Սերպիա։ Ուրիշ աղբիւրէ կը հաստատուի թէ փոխադրուածը Ֆրանս. ապրանք է Սէլանիկի, Նիշի եւ Նիկոթինի ճամբով Ռուսիա տարուող։ — Աւստրալիոյ Վարչապետը զեկուցած է թէ կէս միլիոն պահեստի նոր զօրք պատրաստուած է ռազմադաշտի համար։ — Փորթուկալի նոր դահլիճը կազմուած է Զօր. Փիմենթօ Քաբրօի նախագահութեամբ։ — Ծոյն նաւատորմը 20 օր ռազմափորձ պիտի ընէ Կրետական Ջուրերու

մէջ։ — Պուլկարիա եւ Յունաստան առժամեայ պայմանագիր մը կնքեցին, որու համաձայն Սէլանիկի ճամբով Թրանսայի, Անգլիոյ, Ամերիկայի եւ այլ երկիրներու հետ հեռագրական ուղղակի յարաբերութիւններ պիտի ըլլան, որոնք յարդ Ռուսիոյ ճամբով կ'ըլլային։

ՆԵՐՔԻՆ

Օամ. Ընդհ. Բանակեցդի զեկոյցներ. Յունվ. 27. Կովկասի մէջ ի նորոյ յարձակողականի ձեռնարկող մեր զօրքը յառաջացաւ Օլթիի ուղղութեամբ, եւ իր առջեւ գտնուող թշնամին վանելով բաւական ռազմամթերք գրաւեց։ Ռուսերը նահանջի միջոցին այրեցին Նորման անուն Ռուս գիւղը, վախնալով որ մեր ձեռքը կ'իյնայ հոն գտնուող իրենց պաշարը։ — Յունվ. 28. *Օամ.* Նաւատորմին այսօր յաջողապէս ռմբակոծեց Սեւ Ծովու արեւմտեան եզրին վրայ Ռուս զինուորական դիրք մը։ — Յունվ. 29. Կովկասեան ճակատին վրայ յիշատակելի ոչինչ։ Վերջերս Օլթիի ուղղութեամբ յարձակողականի ձեռնարկող մեր զօրքը 300 Ռուս գերի բռնեց եւ մեծ քանակութեամբ հրացան ու ռազմանիւթ գրաւեց։ Ատրպատականի մէջ Ռուսերու վերջին ապաստանարանին, Խոյի, չուրջ թշնամի դիմադրող ոյժերուն դէմ չարաթէ մը ի վեր մղուող կռիւները կը չարունակեն մեզի նպաստաւոր կերպով։ Ամսոյս 27ին մեր զօրքը այդ քաղաքին հարաւակողմը գրաւեց թշնամիին բազմամագիծ ամրութիւններուն առաջին գիծը։ — Յունվ. 30, 31, եւ Փետր. 1. Ոչ մէկ զեկոյց։ — Փետր. 2. Կովկասի ճակատին վրայ այս օրերս մղուող տեղային կռիւները մեր զօրաց յաղթութեամբ վերջացան։ Արզուրիի մէջ մեր զօրաց վրայ յարձակող թշնամի ջոկատ մը ահագին կորուստով ետ մղուեցաւ եւ մեծաքանակ ռազմանիւթ թողուց հետապնդելու միջոցին։ Յունվ. 30ի գիշերը Քուրնայի չրջակայքերը երկաթ թեւերու եւ ամրացեալ թշնամի երկու վաշտի դէմ գործուած յանկարծական յարձակում մը յաջողութեամբ վերջացաւ։ Թշնամին մեծ կորուստ կրեց եւ հետեւեալ օր փորձեց թնդանօթակիրներու պաշտպանութեան տակ զօրք հանել ցամաք, բայց նորէն ետ մղուեցաւ։ Թշնամիին մեռելներուն մէջ հարիւրապետ մը եւ ենթասպայ մը գտնուեցան։

Օամ. Խորհրդարան. Երեսփ. Ժողովը չաբթուան մը պատրէ եւս վերսկսաւ գումարիլ։ Նախագահութեան յղեց Մերակոյսէն փոփոխութիւններով վերադարձուած թաղապետական տրոց օրինագիծը, Սպարթայի եւ Պուրսուրի կալուածային տուրքի 5 տարուան պարտքը ներող եւ միւս տուրքերուն գանձումը 1 տարի յետաձգող օրինագիծ մը եւ ուրիշ քանի մը օրինագիծեր։ Յետոյ քուէարկեց 1330ի Ելեւմտացոյցին վերաբերեալ յատկուածային վարկի օրինագիծը։ Երկուշաբթի ձեռնարկեց քուէարկել մէկ երկու տարի առաջ հրատարակուած իբր 20 օրինագիծեր, որոնցմով դրազելու ժամանակ չէր ունեցած։ Ապա մերժեց, 1328ին Ղազի Մուխթար փաշայի դահլիճին կողմէ հրատարակուած օրինագիծ մը, որով 1,500,000 դահ. կը յատկացուէր «ընտրական գործողութեան կանոնաւորումն ապահովելու համար» գաւառները զրկուելիք քննիչներու թոշակին եւ ճամբու ծախքին, իսկ այս մերժման իրաւական հետեւանքներուն ուսումնասիրութիւնը յանձնեց եւեմտացոյցի յանձնաժողովին եւ գատական յանձնաժողովին։ Երեքշաբթի ձեռնհաս յանձնաժողովներուն յղեց կառավարական քանի մը օրինագիծեր։ Ապա օրակարգին անցնելով քանի մը հին առժամեայ օրէնքներ եւս քուէարկեց։ Կառեւորագոյնն էր 1914ին հրատարակեալ օրէնք մը, որով ներքին հեռագրական սակացոյցը կը զեղչուէր սապէս. (Ա) Նոյն քաղաքին մէջ իւրաքանչիւր 20 բառի համար 100 փարա, յետոյ իւրաքանչիւր 10 բառի համար 50 փարա։ (Բ) Կայսրութեան գտնազան վայրերու միջեւ իւրաքանչիւր բառի համար 20 փարա (նուազագոյն վճարում 5 դահ.)։ Ա. մասն ընդունուեցաւ։ Բ. մասը բարեփոխուեցաւ սապէս. Նոյն նահանգի գտնազան կայաններուն միջեւ փոխանակուած հեռագիրներու դին, 20 բառը 5 դահ., յատկուածական իւրաքանչիւր բառ 10 փարա։ Տարբեր նահանգներու միջեւ փոխանակուածներու դին, բառը 20 փարա։

Թասֆի էֆֆեար կ'ըսէ թէ Սերպիա պաշտօնապէս չընդունեց Թուրքիոյ հաշտութեան Պոլսոյ դաշնագիրը, զէնքի տակ առնելով իր նորատաց երկիրներուն Իսլամները։ — *Օամ.* կառավարութիւնը չընդունեց իր պայմանագիրը *Օամ.*

հեռագր. գործակալութեան հետ եւ ուրիշ մը կնքեց Հիւս. Թոսուն պէյի (Երզրում) հետ նոր գործակալութեան մը համար, որ կը կոչուի Միլլի (Ազգային) գործակալութիւն։ — Օսմ. տեղեկատու դիւանը կ'ըսէ թէ Ազա Խան որ ամէն տարի Հնդկաստան կ'երթար իր ցեղակիցներէն դրամ հաւաքել իր քսակին համար, այս անգամ եւս գացած է խոշոր արարական պաշտօնով եւ Անգղ. Պարսկաստանի ալ պէտք թեկնածու նշանակուած է։

Ցոյն Պատրիարքը Օսմ. բանակին 1,000 զոյգ կօշիկ եւս նուիրեց 49,910 դահ. արժէքով։ Ցոյն սինոդը որոշեց Օրթոտոքս անկախ եկեղեցիներուն յանձնարարել որ հաւաքարար աշխատին ներկայ պատերազմին աւերները բափանել։ — Եըլտըզի յախճապակիի գործարանը վերաբացուեցաւ։ Ի մօտոյ մանուֆիտական վարժարան մը եւս պիտի հաստատուի։ — Քաղաքապետութիւնը քարիւղի զոյգ թիթեղին գինը 40էն 50 դահ. բարձրացուց, մտուկի համար ալ 2 դահ. որոշեց եւ նպարավաճառներու բացարձակապէս արգիլեց թիթեղով քարիւղ ծախել։ Թիթեղով պիտի գնուի միայն յատկապէս որոշուած մթերանոցներէ մուխթարի եւ իմամի իլմուխապէրով, որ վաւերացնէ պիտի ըլլայ ոստիկանութենէն։ Շաքարի ներածիչներուն ալ արգելուեցաւ քաշով չաքար ծախել, ինչ որ նեղութիւն է միայն նպարավաճառներուն։ — Տէֆթէրխանէի վերատեսչութիւնը կը ծանուցանէ թէ քացարիկ վագֆերու սեփականութեան եւ փոխանցման գործողութիւնները պէտք է Տէֆթէրխանէի մէջ կատարել, եւ թէ միւթէվէլլիներու կողմէ սորուած մուրահաններ անընդունելի են եւ քսան օրինի պաշտօնական հանդամանքէ զուրկ։

Աւետարանական. Համայն աշխարհի ուսանողներու Քրիստոնէական դաշնակցութիւնը բոլոր Քրիստոնեաները կը հրաւիրէ Փետր. 28ի կիրակի օրը աղօթել ուսանողներուն համար։ Այս հրաւէրին մասնաւոր կարեւորութիւն կ'ընծայուի պատերազմին պատճառով։ Աշխարհի Քրիստոնեայ ուսանողական չարժումները աւելի քան 40 ազգերու (որոնց մէջ են այժմու բոլոր պատերազմիկները) 2,500 գոլէճներուն եւ համալսարաններուն մէջ գտնուող իրենց մասնաճիւղերով եւ աւելի քան 150,000 ուսանող ու դասախօս անդամակիցներով կոչուած են նչանաւոր բաժին մը ունենալ պատերազմին յաջորդող վերաշինութեան կարեւոր ձեռնարկին մէջ։ Ուստի կը յուսանք թէ վերոյիշեալ օրը իրրեւ աղօթքի օր պիտի պահուի՝ ինչպէս այլ երկիրներու նոյնպէս եւ ընդհանուր Թուրքիոյ մէջ։ — Ազգապետարանի յանձնաժողովը գումարեցաւ դարձեալ անցեալ ուրբաթ և յետոյ երեքշաբթի։ Իր կազմը վաւերացնելու գործողութիւնը դեռ աւարտած չէ։ Դիւանը ոակայն կը ծանուցանէ Բողոքական հասարակութեան թէ այսուհետեւ Ազգապետարանի վերաբերեալ ամէն դիմում եւ գրութիւն պէտք է ուղղուին յիշեալ ժողովին առենապետին՝ հետեւեալ հասցեով. Մեծ. Յովակիմ էֆ Թէրմանեան, Պայպըլ Հասուս. Կ.պոլիս։ — Եկեղեցւոյ կամ աղօթատեղիի հրովարտակի համար Ազգապետարանի դիմում եղաւ նաեւ Ատանայէ, Էվէրեկ, Զոգմէրզիմէնէ, Էօզէրլիէ և Դոզօլուպէ։ — Լսկկիշէհիրէ կը գրուի Ազգապետարան թէ Պէյհայլայի զինուորագրական դիւանը Ազգապետարանի վկայական կը պահանջէ տեղւոյն «տիաքոս»ը դին. պարտականութենէ զերծ կացուցանելու համար։ — Ֆրէզնօի Երիցական եկեղեցւոյ հովիւ Վեր. Մ. Յ. Փնաճեան Տիար Ա. Կ. Սէքլէմեանի հետ Սան Ֆրանսիսքօ գացած եւ տեղւոյն Հայերն յորդորած է առանց դաւանական խորութեան կազմակերպուիլ եւ խմբովին մաքառիլ կրօնական, բարոյական, ազգային եւ ընտանեկան վտանգներու դէմ։

Հայկական. Ուսումն. Խորհուրդը, Կրօն. ժողովին հետեւելով Շապին Գարահիսարի ուսուցիչ Թադէոս Գազանճեանի վկայականը չեղեալ հրատարակեց անոր անբարոյ ընթացքին պատճառով։ — Սէօլէօզի առեւտրականներէն զանազան ամբաստանութիւններով ձերբակալուածներուն վերջին խումբը, 19 հոգի, կիրակի անպարտ արձակուեցան վերաքննիչ ատեանի վճռով։ — Ատանայի Առաջնորդը վիճակին մէջ դեռ չլինուած ու վերաչինելի եկեղեցիներուն ու գպրոցներուն ցանկը զրկած է, որմէ կը տեսնուի թէ առաջին կարգին կը պատկանին Ատանայի Սբ. Աստիփանոս, Տէօրթ Եոլ-Իօզէրլիի Սբ. Լուսաւորիչ եւ Նաճարլուի ու Բուհմուի (Հաճըն) եկեղեցիները, իսկ երկրորդին՝ եօթը եկեղեցիներ եւ Ատանայի աղջկանց երկու վարժարաններն ու Տարսոնի գպրոցը։ — Տ. Բաբգէն Եպսկ., որ Ամերիկայի մէջ վիրաբուժական յատուկ գործողութեան մը ենթարկուեցաւ, հիւանդանոցէն ելած ու Պոսթըն մեկնած է։

Այժմեան պէտք է ապսպրել Կիրակնօրեայ Դպրոցի դասագիրքին երկրորդ եռամսեան, որ կը պարունակէ Ապրիլ-Յունիսի դասերը։ Տես նաեւ թերթիս ծածկոյին վրայ երեւցող ազդը նկատմամբ եռամսեաններուն ու ոսկեղէն համարներուն։

صمويل ق. هاروتيونيان — مدير

ՏՊԱԳՐԻԶ ԵՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ Յ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ
Պայպըլ Հասուս, Կ. Պոլիս

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑ ՊՐՈՒՍԱ

Յունուարի մէջ ընդունուած դրամներն եւ իրեղէններն կը հրատարակուին յորին չնորհակալութիւնով։

Ամանուհի մը ի նպաստ 424 դ., *Սամսոնէ «Արշամ» սաորագրութեամբ մանուա-քօսթով* 40, *Ռուսճուգ Տիար Ն. Սարեան* 864 *որոյ* 54*ը իր նուէրն ու ճեացօրդը Օր. Ա. Սարեանի 6ամսեայ ծախուց համար, Օր. Հ. Երանեան* 20, *օրացոյց վաճառեալ* 20, *Սունդուկու Պատ. Թ. Սահակեան* 210½, *որոյ* 121*ը հանգանակած է տիկին ոմն,* 64 *օրց., Տիար Ն. Համբոլեան* 6, *Օր, Մէյրի Փաչեան* 5, *Տիար Յ. Քէօսէեան* 10 *եւ Տիկ. Տիգրանուհի* 5։ *Տիար Ռ. Ռափայէլեան ու տիկին* 40. *գիրք վաճառեալ* 5, *Մամուբէթ իւլ Ազիզ Տիար Յ. Ղազիլեան* 124, *որոյ* 54 *Պատ. Խ. Վարգանեան Բալու, եւ* 70 *Պատ. Ա. Սարաճեան, Զնքուչ. Կ.պոլիս Վեր. Տօք. Պօէն* 50 *Նոր Կատակարան, Զալկարա Օր. Մ. Գաբրիէլեան* 20, *Տիկ. Ե. Աատիկեան* 20, *Օր. Ե. Էլմաեան* 20, *Կ.պոլիս Տիար եւ Տիկին Գ. Շահպազեան* 40, *Օր. Ա. Աւետիսեան* 20, *սանուհիի մը ի նպաստ* 168, *Վէզիր Քէօփրիւ Տիար Ռ. Սըմսարեան* 60, *Տիկին Ն. Թօզաթլըեան կազանդի չաքարեղէն. Տիար Գ. Մկըրտիչեան* 54, *Հացագործ Որբանոցի* 36 *Հայ, Միս Ալիէն ու Միս Բարբընս* 48 *նարինջ, Կ.պոլիս մանուա քօսթով «Արաէն» սաորագրութեամբ* 108։ *Կ.պոլիս Տիկ. Ո. Զալրքեան* 20, *Պատ. Գ. Դուզնաուրաճեան* 20։ *Տիար Ս. Տիւրկերեան* 20, *Բ. Պաղտասարեան* 70 *օրացոյցի վաճառումէ։ Պիլէճիք Պատ. Յ. Հայկազն* 60, *Աֆիօն-Գարա-Հիսար Վեր. Յ. Երանեան* 200, *Տինգիլեան եղբարք* 3 *տուփ չաքարեղէն, Մալկարա Տիար Վ. Քօքմանեան* 60, *Կ.պոլիս Վեր. Յ. Գ. Գրիգորեան* 167, *որոյ* 40 *Տիար Մ. Պաշապազիրկեանեան,* 6 *Տիկ. Մ. Դանիէլեան,* 10 *Տիար Մ. Փամպուքճեան,* 60 *Պատ. Մ. Աչճեան. Իսքէնտէրուն,* 20 *Տիկ. Ա. Մուսմճաեան,* 15 *Տիար Գ. Սաղրեան,* 16 *Քիւրիոս Սթաւրի Փէթրիահ։ Վաճառեալ թուղթէ* 10. *Կեսարիա՝ Պատ. Ս. Շանլեան* 60. *Ռոտոսթոյ՝ Վեր. Ս. Մանուկեան* 140. *Մարսվան Տիար Յ. Զաքարեան* 108 *որոյ* 23*ը հանգանակուած Տիկ. Ա. Քէմալեանի միջոցով, Տիար Գ. Փափազեան* 4, *Տիար Ա. Ճէրահդան* 2, *Տիար Յ. Զաքարեան* 8, *Տիար Ա. Տիւտիւեան* 10, *Տիար Ռ. Գայտեան* 7, *եւ* 5*ական Տիարք Մ. Տաւուբեան, Ս. Աժտարեան, Պատ. Պ. Ճէրահեան, Վ. Գրբաճեան, Յ. Սիվազլեան, Ա. Մանուկեան, Խ. Այվազեան, Ս. Աժտարեան եւ վաճառումէ* 9։ *Գծնեա՝ Քրօֆ. Պէշկէօթիւրեան* 108 *եւ. Վեր. Հ. Աչճեան* 50։ *Ճէրրահ Պատ. Յ. Ազնքսանդրեան* 81, *որոյ* 10 *իր նուէր, Տիարք Խ. Եանապիղեան* 6, *Կ. Վերինեան* 5, *Կ. Զիւմբիւթեան* 5, *Գ. Պէօլիւկեան* 10, *Վ. Սիմոնեան* 6, *Թ. Թօրոսեան* 5, *Ա. Թէրզեան* 5, *Կ. Զուլֆեան* 5, *Յ. Զիւմբիւթեան, Թէրզեան* 10, *վաճառումէ* 8։ *Մուշ՝ Վեր. Գ. Սահակեան* 302 *որոյ* 20 *իր նուէր, Տիարք Ա. Պօղոսեան* 20, *Մ. Ղուկասեան* 5, *Մուշեղ* 20, *«Մի օժանդակող»* 20, *Տ. Պօրաղանճեան* 5, *Պ. Պատուհասեան* 10, *Ս. Սոյանտարեան* 5, *«Նուիրատու մը»* 5, *Ս. Սիմոեան* 20, *Մ. Դերձակեան* 5, *Ե. Յակոբեան* 5 *եւ Ռ. Սիմոնեան* 10 *որ վերի գումարին* 115 *դ.ր հանգանակած ալ է։ Պատ. Բ. Պետրոսեան* 21, *որոյ ձեռքով Մուշի գումարն ընդունուած է, որոյ* 200*ը Տիկ.ի մէջ արդէն ծանուցուած էր։ Դուբապէլէնկ՝ Տիկ. Ա. Պետիկեան* 60. *Պիլէճիկ՝ Տիար Յ. Մօրճիկեան* 540 *ի նպաստ որբուհիի մը Տիկ.ի մէջ արդէն ծանուցուած մանրամասնութիւնք ահաւասիկ. — Տիար Յ. Մօրճիկեան* 108, *Տիկին Բուհամա Մօրճիկեան* 40, *Տիարք Մ. Մօրճիկեան* 20, *Բ. Մօրճիկեան* 20, *Ա. Մօրճիկեան* 40, *Օ. Հոչմանեան* 30, *Ձիվանի* 10, *Յ. Տէրէկեան* 5, *Ա. Հաճեան* 5, *Ս. Վարդանեան* 5, *Գ. Տէմիրճեան* 2, *Ա. Դաֆթանճեան* 5, *Յ. Բրչիմեան* 5, *Յ. Հէքիմեան* 5, *Ա. Թէփէլեան* 5, *Օր. Ծիածան Մօրճիկեան* 20, *Տիար Տ. Տամլամաեան* 10, *Թ. Մուրատչեան* 10. *Համական Տիարք Ս. Գաւայիֆճեան Օր. Գարագաշեան, Ա. Սարրեան, Օ. Կիրակոսեան, Մ. Համլաճեան, Ս. Պէրպէրեան, Հ. Հայրապետեան, Յ. Համբլարեան, Ա. Մանուկեան, Յ. Եէսիլգարտաչեան, Յ. Մանուկեան, Ալրամ Սասօն, Ս. Համբապեան, Հ. Գազանճեան, Յ. Սոզմէեան, Լ. Մելգոնեան, Օ. Թաշճեան, Յ. Տէբուէրեան, Ս. Ասապեան, Տիար Հ. Մօրճիկեան* 6½, *Տիկ. Զ. Մօրճիկեան* 20, *օրց.* 36½, *Տիար Օ. Ագապեան, Տիար Մ. Աւետիքեան, լրագրի տասանորդ* 24, *Տիար Ճ. Արապէլեան եւ Տիար Թորոս* 5։ *Խարտերդ Վ. Կ. Խաչատուրեան* 200, *որոյ* 20 *իր նուէրը, 10 Տիկին Հ. Խաչատուրեան, 12 Տիար Ս. Զաիկեան, 8 գպրոցի աշակերտներէ, 100 զանազան անձնասուրութիւններէ եւ* 50 *Օրացոյցի վաճառումէ։ Էրզրում Վեր. Գ. Գրիգորեան* 193¼ *Կ.պոլիս Տիար Ս. Մ. Թէլֆէեան* 160, *որոյ* 106 *Տիկին Ագապի Մ. Թէլֆէեան եւ* 54 *Տիկին Հայկանուշ Պ. Գալթագճեան։*

Կը խնդրուի դրամներն Մանիսա քօսթով ղրկել հաճիլ. Միսիոնարաց դեղնագոյն փոխ-գիրն անգամ անհրաժեշտ է հոս, ուստի կը խնդրենք որ մեզի չիրկուի։ Դեռ ունինք սակաւաթիւ օրացոյց եւ դիմում ընողին պիտի ղրկենք, փոստայի ծախքը մեր վրայ ըլլալով։

Գ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ

1915

ՅՈՒՆՈՒԱՐ
Բէպի իւլ Էվվէլ

1	19	Ուրբաթ	՝
2	20	Շաբաթ	՝
3	21	Կիրակի	՝
4	22	Երկուշբ.	՝
5	23	Երեքշբթի.	՝
6	24	Չորեքշբ.	՝
7	25	Հինգշբթի.	՝
8	26	Ուրբաթ	՝
9	27	Շաբաթ	՝
10	28	Կիրակի	՝
11	29	Երկուշբ.	՝
12	30	Երեքշբթի.	՝
13	31	Չորեքշբ.	՝
14	1	Հինգշբթի.	՝
15	2	Ուրբաթ	՝
16	3	Շաբաթ	՝
17	4	Կիրակի	՝
18	5	Երկուշբ.	՝
19	6	Երեքշբթի.	՝
20	7	Չորեքշբ.	՝
21	8	Հինգշբթի.	՝
22	9	Ուրբաթ	՝
23	10	Շաբաթ	՝
24	11	Կիրակի	՝
25	12	Երկուշբ.	՝
26	13	Երեքշբթի.	՝
27	14	Չորեքշբ.	՝
28	15	Հինգշբթի.	՝
29	16	Ուրբաթ	՝
30	17	Շաբաթ	՝
31	18	Կիրակի	՝

ՓԵՏՐՈՒԱՐ
Բէպի իւլ Ախըր

1	19	Երկ[illegible]	՝
2	20	Երեք[illegible]	՝
3	21	Չորե[illegible]	՝
4	22	Հին[illegible]	՝
5	23	Ուրբաթ	՝
6	24	Շաբաթ	՝
7	25	Կիրակի	՝
8	26	Երկուշբ.	՝
9	27	Երեքշբթի.	՝
10	28	Չորեքշբ.	՝
11	29	Հինգշբթի.	՝
12	30	Ուրբաթ	՝
13	31	Շաբաթ	՝
14	1	Կիրակի	՝
15	2	Երկուշբ.	՝
16	3	Երեքշբթի.	՝
17	4	Չորեքշբ.	՝
18	5	Հինգշբթի.	՝
19	6	Ուրբաթ	՝
20	7	Շաբաթ	՝
21	8	Կիրակի	՝
22	9	Երկուշբ.	՝
23	10	Երեքշբթի.	՝
24	11	Չորեքշբ.	՝
25	12	Հինգշբթի.	՝
26	13	Ուրբաթ	՝
27	14	Շաբաթ	՝
28	15	Կիրակի	՝

ՄԱՐՏ
Ձէմազի իւլ Էվվէլ

1	16	Երկուշբ.	՝
2	17	Երեքշբթի.	՝
3	18	Չորեքշբ.	՝
4	19	Հինգշբթի.	՝
5	20	Ուրբաթ	՝
6	21	Շաբաթ	՝
7	22	Կիրակի	՝
8	23	Երկուշբ.	՝
9	24	Երեքշբթի.	՝
10	25	Չորեքշբ.	՝
11	26	Հինգշբթի.	՝
12	27	Ուրբաթ	՝
13	28	Շաբաթ	՝
14	1	Կիրակի	՝
15	2	Երկուշբ.	՝
16	3	Երեքշբթի.	՝
17	4	Չորեքշբ.	՝
18	5	Հինգշբթի.	՝
19	6	Ուրբաթ	՝
20	7	Շաբաթ	՝
21	8	Կիրակի	՝
22	9	Երկուշբ.	՝
23	10	Երեքշբթի.	՝
24	11	Չորեքշբ.	՝
25	12	Հինգշբթի.	՝
26	13	Ուրբաթ	՝
27	14	Շաբաթ	՝
28	15	Կիրակի	՝
29	16	Երկուշբ.	՝
30	17	Երեքշբթի.	՝
31	18	Չորեքշբ.	՝

ԱՊՐԻԼ
Ձէմազի իւլ Ախըր

1	19	Հինգշբթի.	՝
2	20	Ուրբաթ	՝
3	21	Շաբաթ	՝
4	22	Կիրակի	՝
5	23	Երկուշբ.	՝
6	24	Երեքշբթի.	՝
7	25	Չորեքշբ.	՝
8	26	Հինգշբթի.	՝
9	27	Ուրբաթ	՝
10	28	Շաբաթ	՝
11	29	Կիրակի	՝
12	30	Երկուշբ.	՝
13	31	Երեքշբթի.	՝
14	1	Չորեքշբ.	՝
15	2	Հինգշբթի.	՝
16	3	Ուրբաթ	՝
17	4	Շաբաթ	՝
18	5	Կիրակի	՝
19	6	Երկուշբ.	՝
20	7	Երեքշբթի.	՝
21	8	Չորեքշբ.	՝
22	9	Հինգշբթի.	՝
23	10	Ուրբաթ	՝
24	11	Շաբաթ	՝
25	12	Կիրակի	՝
26	13	Երկուշբ.	՝
27	14	Երեքշբթի.	՝
28	15	Չորեքշբ.	՝
29	16	Հինգշբթի.	՝
30	17	Ուրբաթ	՝

ՄԱՅԻՍ
Բէճէպ

1	18	Շաբաթ	՝
2	19	Կիրակի	՝
3	20	Երկուշբ.	՝
4	21	Երեքշբթի.	՝
5	22	Չորեքշբ.	՝
6	23	Հինգշբթի.	՝
7	24	Ուրբաթ	՝
8	25	Շաբաթ	՝
9	26	Կիրակի	՝
10	27	Երկուշբ.	՝
11	28	Երեքշբթի.	՝
12	29	Չորեքշբ.	՝
13	30	Հինգշբթի.	՝
14	1	Ուրբաթ	՝
15	2	Շաբաթ	՝
16	3	Կիրակի	՝
17	4	Երկուշբ.	՝
18	5	Երեքշբթի.	՝
19	6	Չորեքշբ.	՝
20	7	Հինգշբթի.	՝
21	8	Ուրբաթ	՝
22	9	Շաբաթ	՝
23	10	Կիրակի	՝
24	11	Երկուշբ.	՝
25	12	Երեքշբթի.	՝
26	13	Չորեքշբ.	՝
27	14	Հինգշբթի.	՝
28	15	Ուրբաթ	՝
29	16	Շաբաթ	՝
30	17	Կիրակի	՝
31	18	Երկուշբ.	՝

ՅՈՒՆԻՍ
Շապան

1	19	Երեքշբթի.	՝
2	20	Չորեքշբ.	՝
3	21	Հինգշբթի.	՝
4	22	Ուրբաթ	՝
5	23	Շաբաթ	՝
6	24	Կիրակի	՝
7	25	Երկուշբ.	՝
8	26	Երեքշբթի.	՝
9	27	Չորեքշբ.	՝
10	28	Հինգշբթի.	՝
11	29	Ուրբաթ	՝
12	30	Շաբաթ	՝
13	31	Կիրակի	՝
14	1	Երկուշբ.	՝
15	2	Երեքշբթի.	՝
16	3	Չորեքշբ.	՝
17	4	Հինգշբթի.	՝
18	5	Ուրբաթ	՝
19	6	Շաբաթ	՝
20	7	Կիրակի	՝
21	8	Երկուշբ.	՝
22	9	Երեքշբթի.	՝
23	10	Չորեքշբ.	՝
24	11	Հինգշբթի.	՝
25	12	Ուրբաթ	՝
26	13	Շաբաթ	՝
27	14	Կիրակի	՝
28	15	Երկուշբ.	՝
29	16	Երեքշբթի.	՝
30	17	Չորեքշբ.	՝

ՅՈՒԼԻՍ
Բամազան

1	18	Հինգշբթի.	՝
2	19	Ուրբաթ	՝
3	20	Շաբաթ	՝
4	21	Կիրակի	՝
5	22	Երկուշբ.	՝
6	23	Երեքշբթի.	՝
7	24	Չորեքշբ.	՝
8	25	Հինգշբթի.	՝
9	26	Ուրբաթ	՝
10	27	Շաբաթ	՝
11	28	Կիրակի	՝
12	29	Երկուշբ.	՝
13	30	Երեքշբթի.	՝
14	1	Չորեքշբ.	՝
15	2	Հինգշբթի.	՝
16	3	Ուրբաթ	՝
17	4	Շաբաթ	՝
18	5	Կիրակի	՝
19	6	Երկուշբ.	՝
20	7	Երեքշբթի.	՝
21	8	Չորեքշբ.	՝
22	9	Հինգշբթի.	՝
23	10	Ուրբաթ	՝
24	11	Շաբաթ	՝
25	12	Կիրակի	՝
26	13	Երկուշբ.	՝
27	14	Երեքշբթի.	՝
28	15	Չորեքշբ.	՝
29	16	Հինգշբթի.	՝
30	17	Ուրբաթ	՝
31	18	Շաբաթ	՝

ՕԳՈՍՏՈՍ
Եէվվալ

1	19	Կիրակի	՝
2	20	Երկուշբ.	՝
3	21	Երեքշբթի.	՝
4	22	Չորեքշբ.	՝
5	23	Հինգշբթի.	՝
6	24	Ուրբաթ	՝
7	25	Շաբաթ	՝
8	26	Կիրակի	՝
9	27	Երկուշբ.	՝
10	28	Երեքշբթի.	՝
11	29	Չորեքշբ.	՝
12	30	Հինգշբթի.	՝
13	31	Ուրբաթ	՝
14	1	Շաբաթ	՝
15	2	Կիրակի	՝
16	3	Երկուշբ.	՝
17	4	Երեքշբթի.	՝
18	5	Չորեքշբ.	՝
19	6	Հինգշբթի.	՝
20	7	Ուրբաթ	՝
21	8	Շաբաթ	՝
22	9	Կիրակի	՝
23	10	Երկուշբ.	՝
24	11	Երեքշբթի.	՝
25	12	Չորեքշբ.	՝
26	13	Հինգշբթի.	՝
27	14	Ուրբաթ	՝
28	15	Նաբաթ	՝
29	16	Կիրակի	՝
30	17	Երկուշբ	՝
31	18	Երեքշբթի	՝

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
Զիլգատէ

1	19	Չորեքշբ	՝
2	20	Հինգշբթի.	՝
3	21	Ուրբաթ	՝
4	22	Շաբաթ	՝
5	23	Կիրակի	՝
6	24	Երկուշբ.	՝
7	25	Երեքշբթի.	՝
8	26	Չորեքշբ.	՝
9	27	Հինգշբթի.	՝
10	28	Ուրբաթ	՝
11	29	Շաբաթ	՝
12	30	Կիրակի	՝
13	31	Երկուշբ.	՝
14	1	Երեքշբթի.	՝
15	2	Չորեքշբ	՝
16	3	Հինգշբթի.	՝
17	4	Ուրբաթ	՝
18	5	Շաբաթ	՝
19	6	Կիրակի	՝
20	7	Երկուշբ.	՝
21	8	Երեքշբթի.	՝
22	9	Չորեքշբ.	՝
23	10	Հինգշբթի.	՝
24	11	Ուրբաթ	՝
25	12	Շաբաթ	՝
26	13	Կիրակի	՝
27	14	Երկուշբ.	՝
28	15	Երեքշբթի.	՝
29	16	Չորեքշբ.	՝
30	17	Հինգշբթի.	՝

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
Զիլհիճճէ

1	18	Ուրբաթ	՝
2	19	Շաբաթ	՝
3	20	Կիրակի	՝
4	21	Երկուշբ.	՝
5	22	Երեքշբթի.	՝
6	23	Չորեքշբ.	՝
7	24	Հինգշբթի.	՝
8	25	Ուրբաթ	՝
9	26	Շաբաթ	՝
10	27	Կիրակի	՝
11	28	Երկուշբ.	՝
12	29	Երեքշբթի.	՝
13	30	Չորեքշբ.	՝
14	1	Հինգշբթի.	՝
15	2	Ուրբաթ	՝
16	3	Շաբաթ	՝
17	4	Կիրակի	՝
18	5	Երկուշբ.	՝
19	6	Երեքշբթի.	՝
20	7	Չորեքշբ.	՝
21	8	Հինգշբթի.	՝
22	9	Ուրբաթ	՝
23	10	Շաբաթ	՝
24	11	Կիրակի	՝
25	12	Երկուշբ.	՝
26	13	Երեքշբթի.	՝
27	14	Չորեքշբ.	՝
28	15	Հինգշբթի.	՝
29	16	Ուրբաթ	՝
30	17	Շաբաթ	՝
31	18	Կիրակի	՝

ՆՈՅԵՄԲԵՐ
Մուհարրէմ ١٣٣٣

1	19	Երկուշբ.	՝
2	20	Երեքշբթի.	՝
3	21	Չորեքշբ.	՝
4	22	Հինգշբթի.	՝
5	23	Ուրբաթ	՝
6	24	Շաբաթ	՝
7	25	Կիրակի	՝
8	26	Երկուշբ.	՝
9	27	Երեքշբթի.	՝
10	28	Չորեքշբ.	՝
11	29	Հինգշբթի.	՝
12	30	Ուրբաթ	՝
13	31	Շաբաթ	՝
14	1	Կիրակի	՝
15	2	Երկուշբ.	՝
16	3	Երեքշբթի.	՝
17	4	Չորեքշբ.	՝
18	5	Հինգշբթի.	՝
19	6	Ուրբաթ	՝
20	7	Շաբաթ	՝
21	8	Կիրակի	՝
22	9	Երկուշբ.	՝
23	10	Երեքշբթի.	՝
24	11	Չորեքշբ.	՝
25	12	Հինգշբթի.	՝
26	13	Ուրբաթ	՝
27	14	Շաբաթ	՝
28	15	Կիրակի	՝
29	16	Երկուշբ	՝
30	17	Երեքշբթի.	՝

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
Սէֆէր

1	18	Չորեքշբ.	՝
2	19	Հինգշբթի.	՝
3	20	Ուրբաթ	՝
4	21	Շաբաթ	՝
5	22	Կիրակի	՝
6	23	Երկուշբ.	՝
7	24	Երեքշբթի.	՝
8	25	Չորեքշբ.	՝
9	26	Հինգշբթի.	՝
10	27	Ուրբաթ	՝
11	28	Շաբաթ	՝
12	29	Կիրակի	՝
13	30	Երկուշբ.	՝
14	1	Երեքշբթի.	՝
15	2	Չորեքշբ.	՝
16	3	Հինգշբթի.	՝
17	4	Ուրբաթ	՝
18	5	Շաբաթ	՝
19	6	Կիրակի	՝
20	7	Երկուշբ.	՝
21	8	Երեքշբթի.	՝
22	9	Չորեքշբ.	՝
23	10	Հինգշբթի.	՝
24	11	Ուրբաթ	՝
25	12	Շաբաթ	՝
26	13	Կիրակի	՝
27	14	Երկուշբ.	՝
28	15	Երեքշբթի.	՝
29	16	Չորեքշբ.	՝
30	17	Հինգշբթի.	՝
31	18	Ուրբաթ	՝